

Bedömningsunderlag för ny samarbetsstrategi med Tanzania 2012-2016

Bedömningsunderlag för ny samarbetsstrategi med Tanzania 2012-2016

Innehållsförteckning

1. Fattigdomssituationen	1
1.1. Brist på resurser	1
1.2. Brist på möjligheter	1
1.3. Brist på makt, säkerhet och jämställdhet	2
2. Interna och externa faktorer som inverkar på landets utveckling	3
2.1. Ekonomiska förutsättningar	3
2.2. Transition från enparti-stat med planekonomi	4
2.3. Befolkning	4
2.4. Jämställdhet	5
2.5. Miljö och klimatförändringar	5
2.6. Infrastruktur	6
2.7. Kapacitet	6
3. Samarbetslandets åtaganden och åtgärder	6
3.1. Demokrati och mänskliga rättigheter	6
3.2. Den nationella utvecklingsplanen	9
3.3. Den ekonomiska politiken	11
3.4. De offentliga finansiella styrsystemen	13
3.5. Korruption i den offentliga verksamheten	16
4. Resultat från tidigare samarbete	18
4.1. Utbildning)	19
4.2. Energi	20
4.3. Demokratisk samhällsstyrning	21
4.4. Privatsektorutveckling	22
4.5. Forskning	23
4.6. Hiv/Aids	25
4.7. Generellt budgetstöd	25
5. Övriga givares roll inklusive EU och multilaterala organisationer	26
5.1. Multilaterala givare	27
5.2. Bilaterala givare	28
5.3. Stöd till civila samhället	28
6. Sveriges komparativa fördelar	29
6.1. Svenskt bistånds komparativa fördelar	29
6.2. Sektorerfarenheter	29

6.3. Sveriges dialog.....	29
7. Svenska aktörers erfarenhet och kunskap.....	30
8. Biståndseffektivitet.....	31
8.1. Genomförande av internationella åtaganden	31
8.2. Dialog	31
8.3. Arbetsdelning och komplementaritet	32
9. Risker.....	32
9.1. Korruption.....	32
9.1. Politisk oro.....	33
9.2. Bristande kapacitet och ägarskap	33
9.3. Energikris	33
9.4. Bristfällig hantering av naturresurser och klimatförändringar	34
10. Överväganden och slutsatser.....	34
10.1. Sveriges och utvecklingssamarbetets strategiska roll	35
10.2. Utvecklingssamarbetets inriktning fokus och utformning.....	35
10.3. Sektorer.....	37
10.4. Kompletterande stöd	40
10.5. Former för samarbetet.....	40

Sammanfattning

Sida föreslår att utvecklingssamarbetet med Tanzania bör fokusera på den lokala nivån med betoning på att det stora antalet människor som lever i fattigdom ska styra utvecklingens inriktning och direkt ta del av utvecklingens vinster.

Tanzanias bistandsberoende minskar och med ökande egna resurser är det landets egen kapacitet och egna system för att förvalta dessa resurser väl som avgör utvecklingen. Sida bedömer därför att ett fortsatt generellt budgetstöd är motiverat.

Sidas bedömning är att Sverige bör fokusera sitt stöd till demokratisk samhällsstyrning, energi och utbildning. Fokus på dessa tre sektorer skulle också innebära möjligheter till synergier i det samlade utvecklingssamarbetet. Stöd till att stärka privatsektorns utveckling skulle integreras i de valda sektorerna, liksom stöd till forskning. Dessutom skulle ett begränsat direkt forskningsstöd kunna fortsätta.

Ett utökat samarbete med en bredare krets aktörer inom civilsamhället och den privata sektorn föreslås i valda sektorer. Genom att arbeta från lokal till central nivå samt med en bred krets av samhällets aktörer stärks ägarskapet för utvecklingsansträngningarna och förbättras förutsättningarna för ett effektivt ansvarsutkrävande.

Det svenska utvecklingssamarbetet bör genomföras med ett särskilt fokus på kvinnor och ungdomar som både målgrupp och aktörer. De tematiska prioriteringarna – jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati, samt miljö och klimat – föreslås få en stärkt betoning i stödet.

Innovativa metoder för att öka effekten av utvecklingssamarbetet behöver utforskas, som till exempel resultatbaserat stöd och stöd till sociala trygghetssystem. Även de särskilda instrument som utvecklats inom det så kallade Business for Development (B4D) initiativet bör användas i större utsträckning under strategiperioden, liksom lån och garantier.

Föreslagen inriktningen förväntas bidra till att etablera bärkraftiga politiska, ekonomiska, sociala och kulturella relationer mellan tanzaniska och svenska aktörer i syfte att på sikt kunna fasa ut biståndet.

1. Fattigdomssituationen

Fattigdomen i Tanzania är omfattande samtidigt som landet är ett av få i världen där den flerdimensionella fattigdomen (65% av befolkningen) är markant lägre än inkomstfattigdomen (89%) enligt det internationella indexet MPI. Det visar att åtgärder för att förbättra hälsa och utbildning har uppvägt svaga resultat vad gäller inkomstfattigdomen.¹

1.1. Brist på resurser

89 procent av befolkningen i Tanzania lever under den internationella fattigdomsdefinitionen 1,25 USD² per dag. Samtidigt har man en befolkningstillväxt på 2.9%, vilket innebär att antalet människor som lever i fattigdom har ökat i absoluta tal. Den höga befolkningstillväxten är en förklaring till att den relativt höga ekonomiska tillväxten inte fått större effekt för minskad inkomstfattigdom per capita, liksom det faktum att tillväxten inte skedde i arbetskraftsintensiva sektorer.

Fattigdomen är relativt jämnt fördelad och gini-koefficienten 0.35 är låg i en internationell jämförelse.³ Trots det finns skillnader i fattigdom. Sannolikheten att en familj ska tillhöra de fattigaste tjugo procenten är 63% om familjeöverhuvudet saknar utbildning, medan den är 22% för de som har primärskola och 6% om de har sekundärskola. Fattigdomen är mest utbredd på landsbygden. En fjärdedel av tanzanierna får inte tillräcklig näring för att täcka det dagliga minimibehovet och 42% av barnen får därför hämmad tillväxt.⁴

Majoriteten av befolkningen saknar formell anställning och ordnar sin egen sysselsättning.⁵ Kvinnor har något högre sysselsättningsgrad än män,⁶ men bara 4% av sysselsatta kvinnor har avlönade arbeten jämfört med 10% av männen. Samtidigt är kvinnor mer sårbara än män på arbetsmarknaden. Jordbruk är den sektor som sysselsätter flest.⁷ Samtidigt är produktiviteten i jordbruket låg då bönder har små odlingslotter och främst odlar mat för egen konsumtion. Dåliga förvaringsmöjligheter samt dålig infrastruktur med brist på vägar till marknader bidrar också till att mycket av skörden förloras.

Fattigdom är delvis en konsekvens av miljöförstöring i Tanzania eftersom människor som lever i fattigdom i högre grad är beroende av naturresurser och ekosystem. När dessa resurser försämras kommer möjligheterna till försörjning också att försämras.

1.2. Brist på möjligheter

Andelen barn som deltar i primär utbildning har ökat från 59% år 2000 till 95% år 2010. Skillnaden mellan pojkars och flickors deltagande har i stort sett utjämnats. Även deltagande i sekundärutbildning har ökat.⁸ För universitetsutbildning är skillnaderna i deltagande stort och beroende på familjens inkomstnivå.⁹ Utbildningens kvalitet har däremot inte förbättrats under samma period. Fortfarande är en fjärdedel av de vuxna analfabeter, med tydliga skillnader där färre kvinnor (66%) än män (80%) kan läsa och skriva.

Framstegen med ökad tillgång till utbildning kan förväntas få stor effekt för minskad fattigdom på sikt.¹⁰ Utbildningsnivå på föräldrar korrelerar direkt med djupet av fattigdom för barn, liksom med minskad fertilitet och en rad hälsokonsekvenser såsom vaccination för barn och tillgång till utbildad barnmorska eller hälsopersonal vid förlossningar.

Barnadödligheten har minskat kraftigt, framförallt på grund av minskad malariaprevalens och utökade vaccinationer. Fortfarande dör 81 av 1000 barn före fem år.¹¹ Mödradödligheten visar däremot enbart begränsad minskning och Tanzania har högre mödradödlighet 790 per 100,000 förlossningar än genomsnittet för Östra och Södra Afrika.¹²

HIV prevalensen är 6% för vuxna 15-49 år och omkring 2,2 miljoner människor levde med HIV/Aids 2008, vilket är en minskning från 9,4% år 2000. HIV får stora konsekvenser för den traditionella samhällsstrukturen med storfamiljer då bördan att ta hand om föräldralösa och utsatta barn har ökat.¹³ Antalet hushåll som leds av barn eller av änkor har ökat kraftigt.

Malaria är det mest omfattande hälsoproblemet men prevalensen hos barn under fem år varierar i olika regioner från 5% till 30%. Malariaprevalensen har minskat och på Zanzibar har malaria i stor sett utrotats.¹⁴ Malaria är en bidragande orsak till skolfrånvaro och till låg produktivitet på arbetsplatser. Tillgång till hälsofaciliteter har förbättrats under de senaste åren, särskilt för primärvård¹⁵.

För tanzanier som bor på landsbygden är tillgång på rent vatten begränsad.¹⁶ Det är också en nedgående trend vad gäller tillgång till rent vatten både i urbana områden och på landsbygden och nästan ingen förbättring i tillgång till sanitet. Mindre än hälften av tanzanierna har tillgång till sanitet. Kvinnor och barn tillbringar i genomsnitt två timmar per dag med att hämta vatten.

1.3. Brist på makt, säkerhet och jämställdhet

Fattiga människors inflytande över utveckling på lokal nivå har ökat något under de senaste fem åren.¹⁷ Störst positiv förändring har skett där ungdomar tagit ledningen över beslutsfattande på bynivå.¹⁸ Samtidigt är det tydligt att bristande tillgång till information hindrar fattiga människors möjlighet att utkräva ansvar från beslutsfattare. De som har resurser kan utnyttja dessa för att betala mutor för att påverka beslut på lokal nivå.¹⁹

Makt i Tanzania är koncentrerad till presidenten och till regeringens centrala funktioner. Samtidigt är maktutövning också personberoende mer än institutionsberoende vilket påverkar genomförandet av beslutade policyer.²⁰ Regeringspartiet CCM och staten är fortfarande delvis sammanlänkade. Den politiska mansdominerade eliten har nära koppling till den ekonomiska eliten vilket bidrar till ett starkt intresse för att bevara nuvarande situation.²¹

Skiftet från enparti-stat till ett fungerande flerparti-system är ännu inte helt genomfört, både lagstiftning och kultur från enparti-systemet påverkar fortfarande stora delar av samhället.²² På landsbygden är flerpartisystemet fortfarande inte till fullo förstått på grund av otillräcklig information.²³

Medierna har ökat sitt genomslag de senaste fem åren och driver förändring på ett sätt som utmanar maktstrukturer och maktrelationer. Mediernas roll har varit mycket viktig för avslöjanden om korruption och har samverkat med riksrevisorernas avslöjanden och debatt i parlamentet.²⁴ Civila samhällets organisationer har samtidigt utvecklats kraftigt, vilket inneburit att de fått en starkare roll i samhället och även blivit alltmer accepterade.²⁵

Kvinnor har fått en starkare ställning i samhället under de senaste åren och kvinnor har mer framträdande politiska positioner som tunga ministerposter och posten som talman i parlamentet.²⁶ Lagstiftningen har också förbättrats under de senaste tio åren för att stärka kvinnors rättigheter bland annat vad gäller ägande av mark och arvsrätt. Samtidigt finns stark traditionell ojämlikhet mellan kvinnor och män som bidrar till omfattande brott mot kvinnors rättigheter och till att lagar inte följs.²⁷ Våld mot kvinnor är ett stort problem och ungefär en tredjedel av alla kvinnor har utsatts för våld av en partner. En undersökning visar också att 28% av alla flickor har utsatts för sexuellt våld.²⁸

Barn är en utsatt grupp i samhället och våld mot barn är vanligt förekommande både i hemmet och i skolan. Omkring en femtedel av alla barn deltar i barnarbete, som är mer vanligt på landsbygden (24,7%) än i städerna (7,6%).²⁹ Äldre personer tillhör de allra fattigaste på grund av närmast obefintliga pensionssystem.³⁰

Personer med funktionshinder tillhör de mest marginaliserade grupperna och enbart 40% av barn med funktionshinder deltar i utbildning.³¹ Till de mest marginaliserade grupperna hör även homosexuella, bisexuella och transsexuella som är förbjudna i lag att utöva sin sexualitet.³²

2. Interna och externa faktorer som inverkar på landets utveckling

2.1. Ekonomiska förutsättningar

Tanzania är ett land med stora naturresurser. Landet är tämligen glest befolkat och det borde finnas goda förutsättningar för ett mer effektivt jordbruk, både för att säkra tillgången till mat och som inkomstkälla för den stora majoriteten av befolkningen som bor på landsbygden.

De främsta exportgrödorna är kaffe, sisal, te, bomull, pyrethrum (insektsmedel som tillverkas av krysantemum), cashewnötter, tobak, nejlikor, majs, vete, kassava, frukt, grönsaker och till viss del boskap. Tanzania hör till världens huvudproducenter av sisal (tvåa efter Brasilien), men för denna produkt har efterfrågan minskat under senare år. Till skillnad mot Etiopien och Kenya, som är ledande producenter av flera grödor, är Tanzania inte ledande producent för mer än en. Tanzania förädlar få av de produkter som produceras samtidigt som man importerar många förädlade varor som juice, flingor, och köttprodukter.

Jordbruksproduktivitet har inte prioriterats av regeringen under det senaste decenniet, men är nu högsta prioritet genom initiativet Kilimo Kwanza som syftar till att inspirera till en ”grön revolution”. Det kommer dock att vara viktigt att reformer genomförs effektivt och att regeringen underlättar för privata aktörer att agera på marknaden.

Tanzania är medlem av världshandelsorganisationen WTO sedan 1995. Under det senaste decenniet har landet haft relativt stark utveckling både av export och av import med guld som den största exportvaran. Överlag har exporten ökat med 11% per år mellan 2000 och 2009, medan import ökat med 4%. I reellt värde är importen fortfarande dubbelt så hög som exporten vilket innebär ett kraftigt handelsunderskott.

SADC, huvudsakligen Sydafrika, är viktigaste handelspartnern men East African Community export, främst till Kenya, ökar snabbt. Tanzania drar redan fördel av den östafrikanska tullunionen medan det är för tidigt att bedöma effekter av den gemensamma marknaden inom EAC. Europa förväntas att fortsatt vara en viktig marknad för export, men Asien förväntas få ökad betydelse i framtiden.³³ Tanzania deltar i EU-ACP EPA förhandlingarna.

För att dra full nytta av regional integrering och handel behöver Tanzanias konkurrenskraft öka. Tanzaniska företag är mindre sannolika att exportera än företag i många länder utan kust. Ett annat särdrag är att 97% av alla företag, främst småföretag, inte är lagligt registrerade, främst beroende på lagar och regleringar som gör det komplicerat för 90% av tanzanier att inträda i den lagliga ekonomin.³⁴

Tanzanias affärsklimat får låga betyg och har fallit i internationella rankningar de senaste tre åren.³⁵ De största hindren är: 1) infrastruktur som elektricitet, transport och hamnfaciliteter. 2) låg tillgång till finansiell service för tanzaniska företag. 3) korruption och låg rättssäkerhet. För att adressera det snävare området företagsklimat betonas fyra huvudområden: 1) förenkla företagsregistrering, licensregler och procedurer. 2) strategisk översyn av skatter. 3) reformering av tull, import och export så att Tanzanias geografiska fördelar utnyttjas. 4) modernisering av arbetslagstiftning.

2.2. Transition från enparti-stat med planekonomi

Efter oljekrisen vid mitten av 1970-talet drabbades Tanzanias ekonomi svårt. Med en ekonomisk politik som baserades på självförsörjning och reglering av marknader fanns det inget utrymme för att hantera externa kriser. Devalveringar och hög inflation underminerade landets statsfinanser och såväl fysisk infrastruktur som social service påverkades kraftigt. Världsbankens första strukturanpassningsprogram inleddes 1986 och biståndet till Tanzania ökade kraftigt. Under de kommande tio åren genomfördes en rad ekonomiska reformer som liberalisering av valuta och handel. Inhemsk prisreglering avskaffades och de första reformerna av de offentliga finansiella systemen påbörjades. Tillväxten började öka i början av 1990-talet och har därefter legat stabilt över 5% per år.

Som en följd av de första liberaliseringsreformerna av ekonomin och den starka tillväxten sjönk fattigdomen först i Dar Es Salaam under 1990-talet. Ny data visar att fattigdomen i andra städer minskat på senare år, men att den fortfarande är hög på landsbygden.³⁶

Tanzania präglas fortfarande av det socialistiska arvet efter landets grundare och första president Julius Nyerere. Trots liberaliseringen av ekonomin finns fortfarande en otillräcklig förståelse av marknadsekonomi. I författningen står det att Tanzania ska bedriva en socialistisk ekonomi, även om många policyer på senare tid har mer av en marknadsekonomisk inriktning. Det innebär att ekonomisk politik prioriterar reglering och intervention snarare än att bidra till att skapa incitament för ekonomisk utveckling.

På det politiska planet lyckades Nyerere bevara fred mellan landets olika folkgrupper och skapa en nationell samhörighet i en större utsträckning än många andra länder i regionen. 1992 avskaffades enparti-systemet och demokrati infördes. Individens frihet ökade liksom pressfrihet, mötesfrihet och frihet att bilda politiska partier. Lagstiftningen har dock inte helt anpassats till flerpartisystemet och det finns ett antal gamla restriktiva lagar samt regler som begränsar oppositionens möjligheter. Det finns en ”hemlighetskultur” som innebär att insyn i offentliga beslut och budgetar är begränsad. Den patriarkala kulturen lever också kvar med svårighet att ifrågasätta makthavare och med en syn att avvikande åsikter är ”illojala”.

Demokratiseringsprocessen går långsamt framåt. Stora förändringar har skett i utveckling av ett pluralistiskt civilt samhälle och fria medier. Då aktörer haft kraft att skaka makten har det mött motstånd. Det har märkts i tillfälliga utgivningsförbud för två olika tidningar, liksom vid förbud mot strejk för lärarnas fackförbund trots att strejken var lagenligt utlyst.

Korruption möjliggörs genom bristande transparens och ansvarsutkrävande och bidrar även till skeva incitament som kan bromsa genomförande av reformer. Medan formella regler har stärkts genom Riksrevisionens arbete, finns det fortfarande informella strukturer som utgör en bas för ineffektivitet eller misshushållning med resurser.

2.3. Befolkning

Tanzanias befolkning har ökat från cirka 10 miljoner vid självständigheten till nuvarande 43 miljoner människor, men befolkningstätheten är ändå låg med undantag för på Zanzibar. Närmare hälften av tanzanierna, 44%, är under 15 år och befolkningen kommer enligt prognoserna fördubblas under de kommande två decennierna. Detta innebär stora utmaningar för att skapa produktiv sysselsättning och att bygga ut social service.

Den afrikanska befolkningen utgörs av mer än 120 etniska grupper. Varje etnisk grupp har sitt eget språk, men nationalspråket är swahili och det används i skolor samt är enda tillåtna språk på radion. Det andra officiella språket är engelska. Den asiatiska/indiska minoriteten som utgör mindre än en procent av befolkningen dominerar fortfarande stora delar av näringslivet.

De främsta religionerna på fastlandet är kristendom (30%) samt islam (35%) och traditionell tro (35%). På Zanzibar är mer än 99% muslimer. Religionerna har hittills samexisterat utan konflikter men vissa tecken finns på ökade spänningar mellan kristna och muslimer.

2.4. Jämställdhet

Regeringen prioriterar ökad respekt för kvinnors rättigheter³⁷, men den långa traditionen av kvinnors underordning i samhället märks i attityder och i utbrett våld mot kvinnor. Regeringen har prioriterat minskat våld mot kvinnor i den nyligen framtagna utvecklingsplanen och poliser får utbildning för att bättre kunna möta misshandlade kvinnor. Ändå anser 60% av kvinnorna och 42% av männen att män har rätt att slå sina fruar.³⁸

Ett hinder för tusentals flickors utbildning varje år är tidiga graviditeter eftersom de då stängs av från skolan. En förändring av detta kommer med den nyligen antagna utbildningspolicyn som förklarar att flickor har rätt att återvända till skolan efter förlossning.

Flickor och kvinnor löper också större risk att få HIV eftersom de har lägre ekonomisk och social status vilket begränsar deras möjligheter att göra säkra livsval. Kvinnor uppskattas utgöra 61% av alla vuxna som lever med Hiv/Aids. Ökad tillgång till finansiella tjänster för kvinnor är en åtgärd som kan stärka kvinnors oberoende och ekonomiska ställning.

2.5. Miljö och klimatförändringar

Tanzania har en rik biologisk mångfald och omfattande naturresurser. Dessa tillgångar är en till stor del outnyttjad möjlighet för ökade inkomster för staten men kräver också att resurserna förvaltas på ett hållbart sätt. Det uppskattas att värdet av naturresurserna är grovt undervärderat. Tanzania har en av de största informella ekonomierna i världen, och stora delar av produktionsvärdet i olika sektorer är oredovisat. Stora potentiella skatteinkomster förloras genom den dolda ekonomin.

Miljöhänsyn är integrerat i Tanzanias nationella planer och policyer och klimatförändring får ökad uppmärksamhet. Fortfarande brister dock genomförande och uppföljning av policyer liksom budgetallokeringar till miljöprioriteringar. Ökad transparens i betalningar för och inkomster från naturresurser utgör en möjlighet att stärka genomförandet av miljöpolitiken. Likaså behövs insyn och folkligt deltagande i beslut om allokering av licenser för till exempel gruvdrift. Det internationella initiativet Extractive Industries Transparency Initiative som Tanzania förväntas bli medlem av 2011 är därför viktigt.

Miljöförstöring har redan bidragit till minskade försörjningsmöjligheter, sämre hälsa och ökad sårbarhet. Närmare 40% av Tanzania består av skog och den årliga avskogningen har en hög takt på omkring 1,1%. Landförstöring och jorderosion är också allvarliga problem som påverkar cirka 60% av marken.

Jordbruk står för närmare hälften av BNP och för 40% av befolkningen är odling av matgrödor den huvudsakliga inkomstkällan. Det regnvattenberoende jordbruket är känsligt för förändringar i nederbördsmonster med längre och mer frekventa torrperioder, eventuellt till följd av klimatförändringen. Småskaligt fiske är också en viktig inkomstkälla för fattiga människor som utmanas av stora fiskeriföretag med utfiskning som följd. Mer desperata strategier tas då till med omfattande dynamitfiske som förstör korallrev.

Turistsektorn är likaså starkt beroende av vilda djur och växter, biologisk mångfald och fungerande ekosystem. Utöver nationalparkerna lockar de vidsträckta stränderna turister och bidrar till utländska valutainkomster och inkomster till lokalbefolkningen.

Elektriciteten produceras till 50% av vattenkraft och till 40% av lokalt producerad naturgas.³⁹ Utnyttjande av alternativa energikällor är en möjlighet till miljömässigt hållbar utveckling.

2.6. Infrastruktur

Undermåliga vägar och brist på tillgång till elektricitet hindrar tillväxt. Nya siffror visar att medan i snitt 14% av tanzanier har tillgång till elektricitet nås endast 2,5% av befolkningen på landsbygden. Kvaliteten på elektriciteten med avbrott och spänningsvariationer, är sämre i Tanzania än i många andra länder med i genomsnitt 9,1 avbrott per månad. De höga kostnaderna för elektricitet genererad med små reservgeneratorer innebär också att tanzaniska produkter får högre priser vilket försämrar konkurrenskraften.⁴⁰

Vad gäller nationella transportnät rankades Tanzania på plats 120 av 133 länder.⁴¹ På lokal nivå har förbättringar av vägar direkt positiv effekt för inkomster på landsbygden. Bristande tillgång till marknader är ett hinder som lyfts fram av många hushåll och det bromsar även investeringsklimatet. På grund av de dåliga vägarna köper och säljer många landsbygdsföretag enbart lokalt och konkurrens för inköp av grödor är låg. Det innebär att priset för landsbygdsproducenter hålls på en låg nivå.

2.7. Kapacitet

Otillräcklig kapacitet i humankapitalet hindrar utveckling i Tanzania. Det gäller både i antalet personal samt bristande kompetens hos befintlig personal. För de grundläggande samhällsreformerna har detta tillsammans med låg politisk vilja identifierats som huvudorsaker till långsamt genomförande av komplexa reformer. Låga löner bland offentligtanställda är också ett hinder för att kunna locka och behålla kvalificerad personal till offentliga sektorn.⁴²

Inom rättssektorn finns brist på omkring 500 jurister och domare, men budgetresurser räcker bara till att anställa 75 jurister. Situationen är lika problematisk i de sociala sektorerna utbildning och hälsa med stora underskott i antalet lärare och hälsopersonal. Inom hälsosektorn är den totala bemanningen 38% av behovet och utbildningsinstitutionerna kan inte möta behovet. Problemet förstärks av ojämn fördelning av personal mellan distrikt, låga löner, dålig infrastruktur och låga incitament att stanna i sektorn som bidrar till att utbildad personal flyttar utomlands eller arbetar i andra sektorer.⁴³

Bristande kompetens hos personal är också en utmaning för den privata sektorn. Yrkesutbildning har inte prioriterats tillräckligt som metod för att öka anställningsbarhet och minska fattigdom. Vissa företag har etablerat egen utbildning av personal.

3. Samarbetslandets åtaganden och åtgärder

3.1. Demokrati och mänskliga rättigheter

3.1.1. De medborgerliga och politiska rättigheterna samt jämställdhet

I ett regionalt perspektiv är respekten för mänskliga rättigheter relativt stark i Tanzania. De flesta MR-konventioner har ratificerats och rapporteringen om genomförande har förbättrats. Realisering av konventioner till inhemsk lagstiftning går dock långsamt. Det svaga rättssystemet hindrar rättsprocesser för att ställa förövare till svars för brott mot mänskliga rättigheter. En lag om barns rättigheter antogs 2009 vilket var ett stort framsteg i att realisera barnkonventionen.⁴⁴

Omfattningen av brott mot mänskliga rättigheter är relativt oförändrad de senaste åren. FN:s MR-kommission lyfter fram en rad brott mot mänskliga rättigheter under ICCPR; utbrett våld

mot kvinnor, mord på personer med albinism, barnarbete, förbud mot homosexuella relationer, direkt och indirekt begränsning av yttrandefrihet, brott mot ursprungsbefolkningars rättigheter särskilt vid markkonflikter med nomader, överbelagda fängelser och dödsstraff (som dock inte verkställs).⁴⁵

Övergripping mot barn är omfattande, 28% av flickorna och 15% av pojkarna har utsatts för sexuellt våld.⁴⁶ Våld mot kvinnor är omfattande och omkring en tredjedel av alla kvinnor utsätts för våld av en partner. Omkring 500 kvinnor dödas varje år, anklagade för häxeri.⁴⁷ En nationell handlingsplan ska tas fram för att åtgärda de problem som lyfts i ICCPR rapporten, men det går långsamt.

Tanzania har ratificerat FN:s konvention mot diskriminering av kvinnor och ändrat en rad lagar för att motverka diskriminering av kvinnor inom arbetsrätt, landägande, utbildning. Diskriminering på grund av kön förbjuds också i författningen. Regeringen har beslutat att jämställdhet ska genomsyra alla sektorer med jämställdhetsanalys för budgetallokeringar. Kvinnor har 30% av platserna i parlamentet och det finns en målsättning att öka deras andel till 50%.

Till de lagar som återstår att revidera hör äktenskapslagen som innebär lägre ålder för flickor (15 år) än för pojkar (18 år) att gifta sig och som inte förbjuder våldtäkt inom äktenskapet. Dessutom finns en rad traditionella lagar och sedvänjor som diskriminerar kvinnor till exempel vad gäller markägande och arvsrätt och som även innebär att våld inom äktenskapet inte är straffbart. Könstymning är förbjudet på flickor under 18 år, men förekommer fortfarande om än i minskande utsträckning.

Yttrandefriheten i Tanzania är relativt oförändrad⁴⁸ då restriktiv och föråldrad lagstiftning inte ändrats. Massmedier har under de senaste åren haft en mycket viktig roll för att stärka den inhemska debatten och utkräva ansvar från regeringen i samverkan med Parlamentet och civila samhället. Detta genomslag har mötts av motstånd från regeringen med hot mot medier och två tillfälliga stängningar av tidningar. Regeringen har dock betonat att man ser vikten av yttrandefrihet och rätt till information och har prioriterat ändring av dessa lagar i den nya utvecklingsplanen. På Zanzibar är yttrandefriheten i massmedier betydligt mer kringskuren, även om det pågår arbete för att modernisera lagstiftningen. En ökad öppenhet kan förväntas efter den försoningsprocess som inleddes på Zanzibar under 2009.

Lagstiftningen som styr civila samhället är huvudsakligen från 2002 och innehåller vissa restriktioner som kan utnyttjas för att begränsa civilsamhällets organisationers verksamhet. Med få undantag så respekteras organisationsfrihet och mötesfrihet.

3.1.2. Demokratins och rättsstatens institutioner och procedurer

Till de tydliga framstegen för demokratiseringsprocessen i Tanzania hör en starkt position för ansvarsutkrävande institutioner som Riksrevisionen och Parlamentet. Det mest dramatiska exemplet kom när dåvarande premiärministern fick avgå 2008 efter anklagelser om korruption. Senare har dock den avgångne premiärministern fått nya framträdande förtroendeposter inom CCM och i parlamentet då partiet gett honom stöd.

Parlamentet har stärkts genom nya stadgar och en oberoende budgetpost som introducerades 2007. Parlamentarikerna har ökat sin översynsroll sedan 2005. Regeringen har bidragit till ökad transparens genom frågestund med Premiärministern och TV-sända parlamentsdebatter. Oppositionen och parlamentariker från CCM har utkrävt ansvar från regeringen i samband med korruptionsskandaler och svåra frågor som gruvkontrakt och brott mot mänskliga rättigheter.

Riksrevisorn har fått en formellt stärkt roll genom ändring av lagstiftning och ökade resurser och kapacitet. Riksrevisorn har trots kvarvarande kapacitetssvagheter varit avgörande för att avslöja missbruk av resurser och korruption och att utkräva ansvar. Regeringens svar på Riksrevisorns rapporter har förbättrats, även om genomförandet behöver stärkas.⁴⁹

Rättssystemet är relativt oberoende särskilt på högre nivå, men den exekutiva makten dominerar och politiskt inflytande i rättsprocesser förekommer. Tillgång till rättvisa för fattiga människor är mycket begränsad. Rättshjälp tillhandahålls i stort sett enbart av civilsamhällesorganisationer. Domstolsväsendet tillhör också de mest korrupta institutionerna och 39% rapporterar att de betalat en muta vid kontakter med domstolsväsendet.⁵⁰ Rättssektorreformen genomförs långsamt, men tydliga resultat syns de senaste tre åren.⁵¹

Presidentens makt förstärks genom att han tillsätter ledare för flera statliga institutioner. Presidenten kan även blockera publikation av utredningar och rapporter. De allmänna valen i oktober 2010 hade bättre genomförande än tidigare, men deltagandet var betydligt lägre än 2005. Valkommissionerna har ökat sin trovärdighet och professionalism. Samtidigt fanns kritik för bristande transparens vid sammanställningen av valresultatet. Oppositionen har lämnat in klagomål om inkorrekt hantering. Dessa brister är dock av mindre omfattning och bedöms inte ha påverkat valresultatet på fastlandet.⁵² På fastlandet fick oppositionen en starkare ställning efter valet då de vann 23% av platserna i parlamentet.

På Zanzibar har en försoningsprocess inletts och den bekräftades i en folkomröstning som gav stöd till bildandet av en samlingsregering mellan de två partierna CCM och CUF. Valen 2010 är de första flerpartival som kunde genomföras utan våldsamheter. Väljarregistrering och genomförande höll en betydligt högre kvalitet än något annat val, även om vissa frågetecken kvarstår om bristande transparens i sammanräkning av valresultat. Trots att bristerna kan ha påverkat valresultatet erkände oppositionspartiet CUF tidigt valresultatet.

Unionen mellan Zanzibar och fastlandet är en fråga som kontinuerligt skapar debatt då det finns ett missnöje hos många zanzibariet med unionens konstruktion. Denna fråga kan förväntas aktualiseras på nytt då ny författning för Tanzania lyfts fram som en prioritet av presidenten. Därmed får oppositionen gehör för kraven på en ny författning, men omfattande debatt har nu väckts om hur processen ska gå till.

3.1.3. Demokratiseringens aktörer

Civila samhällets kapacitet att utkräva ansvar har stärkts och de är tongivande i medier som utmanar regeringen i specifika fall. Organisationer har vid flera tillfällen vunnit långdragna rättsprocesser mot regeringen för att stärka respekten för mänskliga rättigheter.⁵³ Civila samhället har även fått ökat erkännande av regeringen och har i ökande grad inkluderats i dialog om genomförande av Tanzanias fattigdomsstrategi. Trots en öppnare attityd förekommer trakasserier av representanter för civila samhället, till exempel av lokala myndigheter vid tvångsförflyttning av nomader. Även på Zanzibar har civilsamhällesorganisationer mött ökad acceptans, men civila samhället på öarna är svagt. Även på fastlandet har civilsamhällesorganisationer begränsad räckvidd på landsbygden.

Möjligheterna för fattiga människor att göra sin röst hörd har ökat de senaste åren genom decentraliseringsprocessen som främjar deltagande på lokal nivå.⁵⁴ Regeringen prioriterar officiellt decentraliseringsprocessen men samtidigt finns ibland motstånd hos vissa delar av regeringen att överlämna makt till lokal nivå.

Slutsats: Sidans bedömning är att *situationen för demokrati och mänskliga rättigheter* genomgått en gradvis om än långsam förbättring under de senaste fem åren.⁵⁵ Regeringen har vidtagit åtgärder för att stärka demokratiska institutioner och processer samt gett utökad utrymme åt civila samhället. Medierna har tagit sig en starkare roll i samhället, vilket mötts med visst motstånd. För att fördjupa demokratiseringsprocessen och genomföra förändringar som påverkar maktpositioner, krävs dock ett tydligt tryck från den fattiga majoriteten av befolkningen på landsbygden. Ökad kunskap om demokratiska rättigheter och ett pluralistiskt civilt samhälle är nödvändigt.

3.2. Den nationella utvecklingsplanen

Tanzania antog i oktober 2010 en ny utvecklingsplan Mkukuta II. Planen antogs efter beslut av presidenten och har inte formellt godkänts av parlamentet även om parlamentet deltagit i diskussion av utkast. Omfattande konsultationer genomfördes med civila samhället genom engagemang av hundratals organisationer i alla regioner. Den konsultativa processen bedöms ha varit god, men EU har lyft vikten av att det nya parlamentet nu engageras.

Den nya utvecklingsplanen har rättighetsperspektivet som en utgångspunkt. Tre huvudområden betonas i den nya strategin liksom i Mkukuta I:

- i. ekonomisk tillväxt för minskad inkomstfattigdom (50% av planerad budget)
- ii. förbättrad livskvalitet och social välfärd (hälsa, utbildning, vatten) (40% av planerad budget)
- iii. demokratisk samhällsstyrning och ansvarsutkrävande (10% av planerad budget)

Mkukuta II bedöms vara relevant för att minska fattigdomen och det kan särskilt noteras i prioriteringen av viktiga frågor som: att skapa en tydlig länk mellan tillväxt och minskad fattigdom; ökade anställningstillfällen och den privata sektorns roll för utveckling och tillväxt; att åstadkomma mer jämlik fördelning av resurser till offentlig service; behovet av ökat ansvarsutkrävande och att göra särskilda insatser riktade till de fattigaste och mest utsatta grupperna; ökad kunskap om mänskliga rättigheter; flickors och kvinnors särskilda utsatthet; tydliga mål för att minska befolkningstillväxten; behovet av att integrera och koordinera miljömässigt hållbar politik med strategier för tillväxt inklusive anpassning och motverkande av klimatförändringar samt prioritering av att öka transparens och stärka yttrandefrihet. Prioriteringen av hälsa, livsmedelstrygghet och välmående för barn och kvinnor och särskilt utsatta grupper är också väl motiverad.

Planen har en tydlig prioritering av fattigdomsinriktad tillväxt och ökad produktivitet inom jordbrukssektorn. I linje med ny tyngdpunkt på tillväxt och minskad inkomstfattigdom har Mkukuta II större budgetallokering till dessa prioriteringar (främst till vägar och jordbruk) och minskad relativ allokering till sociala sektorer. Prioriteringen av utbildning med betoning på kvalitet är angelägen, samtidigt behöver budgetallokeringen rikta mer resurser till primär och sekundärutbildning och sänka subventionerna av tertiär utbildning som får en oproportionerligt hög andel av budgeten. Prioriteringen av energi behöver förtydligas och bygga på en solid analys av hållbar finansiering. Bekämpning av korruption betonas i strategin, men behöver tydligare målsättningar.

Planens främsta svaghet är bristande koppling till budget, försenad implementeringsplan och alltför många prioriteringar, vilket kommer att försvåra genomförande och uppföljning. En implementeringsplan är nu under utarbetande. Först när den är tillgänglig är det möjligt att göra en slutlig bedömning av Mkukuta II. Ytterligare en svaghet är att man under framtagandet inte tillräckligt involverat de olika departementen. För stödet till privatsektorutveckling finns en otydlighet i gränsdragning mellan regeringens och privatsektorns olika roller.

3.2.1. Finansiering

Mkukuta II utgår från bibehållen makroekonomisk stabilitet med fortsatt låg inflation och hög tillväxt. Finansieringen bygger på förväntade inhemska intäkter som sannolikt är överoptimistiska och som överstiger prognoserna i regeringens nuvarande Medium-Term Expenditure Framework (MTEF). För 2010/11 överstiger prognoserna i Mkukuta II prognoserna i MTEF med två procentenheter, 17,6% respektive 15,5% av BNP.⁵⁶ Därtill förväntas löpande budgetutgifter minska från 19% till 16% av BNP, samtidigt som investeringar i utveckling förväntas öka från 9% till 12% av BNP. Budgetunderskottet (före bistånd) förväntas ligga kvar på under 10% av BNP. Med förväntat sänkt bistånd från 4,7% till 3,7% av BNP ökar det finansieringsgap (efter bistånd) som behöver täckas med utländsk finansiering (lån) från 2,8% till 3,4% av BNP. Förstärkt kostnadseffektivitet kommer att bli nödvändig, liksom ökning av skatteintäkter.

3.2.2. Mkukuta I

Under Mkukuta I var en växande andel (över 70%) av budgeten i linje med Mkukuta prioriteringarna.⁵⁷ Det visar att utvecklingsplanen fått en styrande betydelse. Minskningen av inkomstfattigdom var marginell under Mkukuta I, den främsta prioriteringen var dock att öka det låga deltagandet i primär och sekundärundervisning samt att förbättra hälsa och barnadödlighet. I dessa huvudprioriteringar nåddes goda resultat.⁵⁸

3.2.3. Mkuza

En separat utvecklingsplan för Zanzibar, Mkuza II, bedöms också vara relevant för att minska fattigdom på öarna. En svaghet i Zanzibars utvecklingsplan är att många målsättningar är alltför optimistiska, till exempel med förväntad halvering av andelen zanzibarer som lever under fattigdomsnivån mellan 2005 och 2015. Mkuza II sätter tydliga mål länkade till sektorprioriteringar, vilket är en styrka. Samtidigt är mängden prioriteringar i utvecklingsplanen alltför många och implementeringsplanen blir viktig för att ytterligare prioritera och styra genomförandet. Genomförandet av Mkuza I var mycket svagt på grund av en svag ledning av förvaltningen samt på grund av otillräckliga resurser för att finansiera reformer. En ny stark politisk vilja att visa resultat för fattigdomsminskning och en tydligare strategi med ny betoning på vikten av uppföljning av resultat gör att Sida bedömer att den nya utvecklingsplanen har bättre förutsättningar att minska fattigdom.⁵⁹

3.2.4. Uppföljningssystem

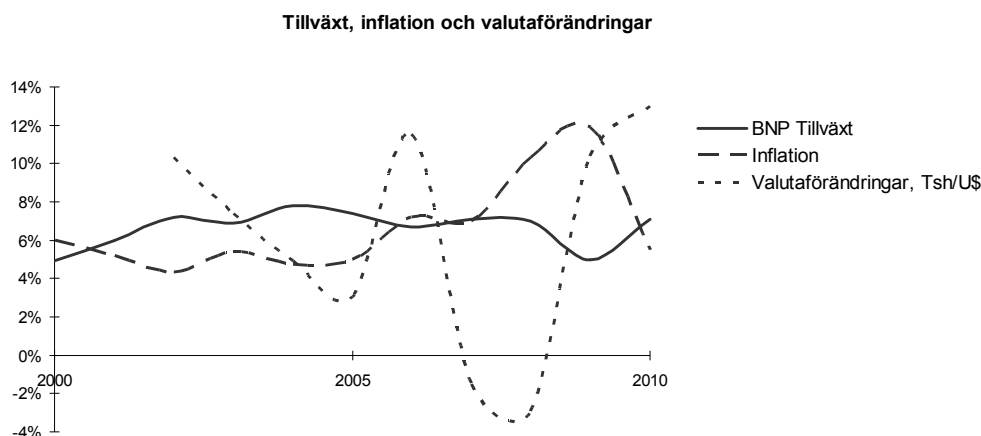
Mkukuta II och Mkuza II har en ny betoning av resultatuppföljning. Under de senaste fem åren har de nationella systemen för att samla data och statistik förstärkts avsevärt. En årlig studie National Panel Survey som genomförs av den statistiska centralbyrån blir nu en viktig källa för uppföljning som kompletterar de hushållsundersökningar som genomförs med längre tidsintervall. Där Mkukuta I hade många indikatorer som vid uppföljningen saknade information, så har arbetet med Mkukuta II kännetecknats av noggrannhet i formulering av indikatorer med baseline och system för årlig uppföljning. Det innebär att uppföljningssystemet för Mkukuta II, vilket ännu inte är färdigt, bedöms få betydligt högre kvalitet även om valet av enskilda indikatorer fortfarande är föremål för analys och dialog. Civila samhället organiserar nu också en fristående uppföljning av utvecklingsplanen.

Slutsats: Det är Sidas bedömning att Mkukuta II är en bättre strategi än Mkukuta I och att den prioriterar strategiskt viktiga frågor för minskad fattigdom. Vikten av minskad inkomstfattigdom lyfts fram genom att prioritera tillväxt och ökad produktivitet i jordbruket. Prioritering av kvalitet i utbildning samt av mer jämlik allokering av offentliga resurser och ökat ansvarsutkrävande är också viktiga framsteg. Strategins främsta svaghet är att den innehåller alltför många prioriteringar och bygger på en orealistisk budgetprognos. Implementeringsplanen kommer att bli viktig för att tydliggöra prioriteringar, sekvensering och stödja genomförandet. Mkuza II är också betydligt starkare än Mkuza I även om genomförandet här blir en ännu större utmaning så finns en stark politisk vilja att visa resultat.

3.3. Den ekonomiska politiken

Ett övergripande mål för Tanzanias ekonomiska politik för fattigdomskämpning är att upprätthålla makroekonomisk stabilitet. Det kommer till uttryck både i Mkukuta II och i programmet med IMF inom ramen för dess *Policy Support Instrument* (PSI). Regeringens ambition är att öka effektiviteten i utnyttjande av offentliga medel för att öka investeringar inom områden som bedöms som centrala för att minska fattigdomen i landet. IMF:s bedömning är att ytterligare reformer krävs för att öka landets inhemska skatteintäkter och rationalisera statens utgifter. Vid den senaste genomgången av PSI bedömdes att alla kvantitativa kriterier vara uppfyllda och att de strukturella reformerna gick framåt i god takt.⁶⁰

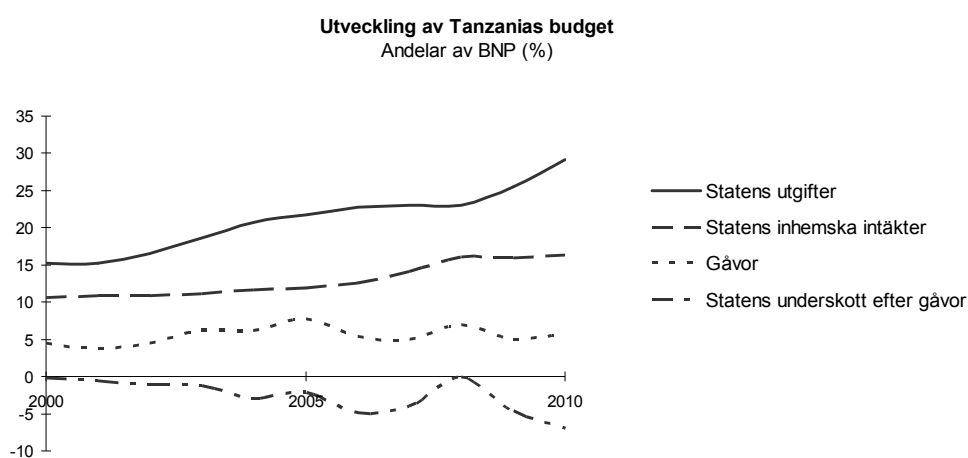
Tanzanias politik för makroekonomisk stabilitet har varit framgångsrik, se diagram nedan. Inflationen har pressats ned från rekordnivåer på långt över 30% vid mitten av 1990-talet till under 8% under hela 2000-talet förutom under den globala finanskrisen då stigande mat- och oljepriser tryckte upp inflationen till 12% för att sedan åter röra sig mot 5 - 7%.

Källa: Tanzania, Ministry of Finance, Economic Survey, 2009 &
Bank of Tanzania, Monthly Economic Review, December, 2010

BNP per capita har ökat med 60% sedan slutet på 90-talet. Tillväxten har varit cirka 7% under större delen av 2000-talet förutom under den globala finansiella krisen då tillväxten trots allt inte sjönk under 5%. Tillväxten återhämtades snabbt under 2010 för att återigen komma upp till 7%. Drivande för tillväxten har varit Tanzanias servicesektor som står för en årlig tillväxt på cirka 8%. Andra snabbväxande sektorer är tillverkningsindustrin, byggsektorn och gruvindustrin, men dessa sysselsätter endast en mindre del av befolkningen. Tillväxten inom jordbruket har varit cirka 4%, vilket bara är något högre än befolkningstillväxten på 3%. Givet dess betydelse för sysselsättning är den låga tillväxten inom jordbruket bekymmersam. Den hittillsvarande ökningen av BNP är emellertid starkt driven av ökade offentliga utgifter vilket inte är hållbart i ett längre tidsperspektiv.

Statens intäkter har ökat markant under det senaste decenniet från 10% av BNP till cirka 16%, till följd av modernisering och ökad effektivitet inom skattemyndigheten, se diagram nedan. De ökande intäkterna och stabila bistandsflöden har möjliggjort ökande offentliga utgifter vilka har fördubblats under samma period. Regeringen planerar att ytterligare effektivisera skatteindrivningen och vidga skattebasen. I första hand siktar man på ökade skatter och avgifter från gruvindustrin. Stora intäkter går förlorade genom nedskrivna vinster och felaktigt redovisade import- och exportvärden genom ”handel” via dotterbolag registrerade i skatteparadis.⁶¹ Ökade ansträngningar borde även göras för att se över skattelättnader, från tullar och importskatter, som beviljats av Tanzanias (och särskilt Zanzibars) myndigheter för att främja utländska investeringar. Dessa skattelättnader ökade kraftigt under mitten av 2000-talet och har minskat under senare år, men bara under 2009/10 beviljades undantag motsvarande 2,3% av BNP.⁶² Regeringen har indikerat att man vill minska dessa skattelättnader, men beviljade lättnader är svåra att häva och kan leda till kontraktsbrott. Ökad transparens kan vara ett effektivt sätt att begränsa frikostigheten med dessa.

Källa: Tanzania, Ministry of Finance, Economic Survey, 2009 &
Bank of Tanzania, Monthly Economic Review, December, 2010

Statens inhemska intäkter har stabiliserats runt motsvarande 16% av BNP de senaste åren. Återhämtningen i ekonomin efter finanskrisen har inte inneburit att statens intäkter, som andel av BNP, har börjat öka igen. Biståndet som andel av BNP har gradvis minskat med undantag för under finanskrisen då särskilda medel tillskötts från IMF och Världsbanken. Sedan de stora skuldavskrivningarna 2006/07 har Tanzanias statsskuld minskat från närmare 60% av BNP till cirka 35%. Regeringen planerar att täcka budgetunderskottet med ytterligare lån motsvarande cirka 2% av BNP. Med en tillväxt i ekonomin på 7% kommer den totala skulden likväl att minska som andel av BNP. Frågetecken finns dock kring möjligheten för regeringen att ta upp kommersiella lån till rimliga villkor för att täcka underskottet.⁶³

Tanzania står inför stora utmaningar för att förbättra sitt näringslivs- och investeringsklimat. Det finns ett stort behov av att förbättra landets infrastruktur. Tillgången till finansiella tjänster för landets företag behöver förbättras. Rättsstatens funktion och effektivitet behöver stärkas för att säkerställa att affärsuppställningar kan upprätthållas och korruption minimeras. Nyckelområden är att förenkla regler och rutiner för registrering och licensiering av företag, att se över skattelagstiftningen, att genomföra handelsreformer för att bättre utnyttja Tanzanias geografiska fördelar som naturlig utskippningshamn för flera grannländer utan kust, samt att modernisera arbetsrätten. Regeringen har tagit ut färdriktningen för att hantera dessa brister i näringslivs- och investeringsklimatet i Tanzania, men det faktiska genomförandet kommer att vara avgörande.

Slutsats: Tanzania har under de senaste femton åren fört en framgångsrik makroekonomisk politik och lyckats upprätthålla hög tillväxt samtidigt som inflationen hållits under kontroll trots externa kriser. De inhemska skatteinkomsterna har även ökat markant det senaste decenniet som andel av en ökande BNP. Det har medgivit minskade upplåningskostnader för staten och därmed har även näringslivets tillgång till kredit ökat. De senaste åren har ökningen av skatteintäkterna avtagit. Bedömningen är att fortsatta reformer för att bredda skattebasen kommer att vara nödvändiga för att kunna upprätthålla nivån på statens utgifter, en nivå som har genererat tämligen goda resultat inom de sociala sektorerna. Frågetecken finns dock kring regeringens vilja och förmåga att bl.a. minska omfattningen av skattebefrielser. Ytterligare ansträngningar behöver göras för att ytterligare öka tillväxten, framför allt inom jordbruket, men även i andra delar av den privata sektorn som begränsas av bristande infrastruktur och otydlig näringslivspolitik.

3.4. De offentliga finansiella styrsystemen

Tanzanias system för offentliga finansiella styrsystem (OFS) rankas idag som ett av de bättre i Afrika söder om Sahara.⁶⁴ Fram till mitten av 1990-talet hade Tanzanias OFS allvarliga brister som blev uppenbara vid landets transition från centralplanering till marknadsekonomi. Grundläggande kontroll saknades över statens finanser med stora underskott och inställda betalningar som följd. Statsbudgeten byggde på realistiska antaganden och utgiftsområden budgeterades efter behov snarare än utifrån tillgängliga resurser och prioriteringar. Såväl bokföring och redovisning som revision var ofullständig, liksom regelverk för upphandling. Införandet av en kontantbaserad budget under finansministeriet med ett gemensamt konto för alla statliga transaktioner på centralbanken 1996 var ett viktigt första steg för att ta kontroll över statens finanser.

Det första större reformprogrammet för OFS inleddes 1998. Under dess första fas reformerades budgetprocessen för att öka den finansiella kontrollen. Ett datoriserat integrerat finansiellt ledningssystem (IFMS) började gradvis införas. Ny lagstiftning och nya förordningar lade grunden för bättre kontroll över de offentliga finanserna. En lång rad av reformer har genomförts inom ramen för OFS-programmen, som befinner sig i slutet av den tredje fasen. Efter de enkla tidiga reformerna som gav stor utdelning har reformerna blivit mer komplicerade och reformtakten minskat, vilket under en period ansträngt dialogen mellan regering och givare. Sverige och ett antal andra givare höll delvis inne utbetalningar till Tanzanias budgetstöd med hänvisning till den avstannade reformtakten 2009. Med nya representanter för samordning på både regerings- och givarsidan bedöms nu en ny mer konstruktiv fas i OFS-reformerna ha inletts.

I den senaste *Public Expenditure and Financial Accountability* (PEFA)-analysen för 2009, som ligger till grund för den mer detaljerade bedömningen nedan, får Tanzania i huvudsak samma betyg som i en tidigare bedömning 2005, men delvis på grund av andra bedömningskriterier i PEFA 2005 och en alltför positiv beskrivning i den tidigare analysen är betygsättningen i de två analyserna inte jämförbara, se Annex.⁶⁵ Av de 31 indikatorer som redovisas i PEFA 2009 ges 4 A, 4 B, 15 C och 3 D (där A är bra och D mindre bra). 5 indikatorer bedömdes inte. Som främsta svagheter betonar PEFA avvikelserna i kompositionen av budgetutfall i förhållande till ursprunglig budget, samt bristande tillgång på information från de yttersta mottagarna om resursanvändningen. Även parlamentets utdragna rutiner för att granska riksrevisorns rapporter kritiserar.

3.4.1. Budgetprocessen, budgetens trovärdighet, omfattning och transparens

Det juridiska ramverket för dagens OFS styrs av konstitutionen från 1977 och av annan lagstiftning, som täcker statens finanser och budgetprocess, beskattning, offentlig upphandling, kommunal finansiering och revision av statens finanser.⁶⁶ Efter valet 2010 har en process påbörjats, efter påtryckningar från oppositionen, för att se över även grundlagen. Bedömningen

är att det formella ramverket i huvudsak är på plats. Förarbetet och dokumentationen i budgetprocessen baseras på budgetriktlinjer från finansministeriet till fackministerier och dess underlydande myndigheter, samt separat till lokala myndigheter, som tar fram budgetförslag för utgiftsområdet. I praktiken fungerar inte dock förarbete, planering och budgetering tillfredsställande vilket påverkar kvaliteten i hela OFS-cykeln. Den slutliga budgeten bereds av finansministeriet, presenteras av regeringen, behandlas i parlamentets finansutskott före debatt och beslut i parlamentet. Finansministeriet beviljar månatligen överföring av resurser till varje utgiftsområde baserat på såväl tillgång som efterfrågan på kontanta medel. Redovisning av utnyttjade medel ska rapporteras uppåt i systemet varje månad för att säkerställa ett effektivt kontantbaserat kassaflöde. Bokföring ska granskas av internrevisorer inom varje utgiftsområde.

Extern revision av statens utgifter enligt budgeten görs av riksrevisorn. Rapporten överlämnas till regeringen, som presenterar svar och åtgärdsplan i parlamentet. Regeringen måste i sitt svar ta tillvara kommentarer från berörda parlamentsutskott. Riksrevisorn, som under flera år fått bilateralt svenskt stöd, har kunnat genomföra sitt uppdrag under allt större oberoende från den exekutiva makten och bedöms trots kvarvarande kapacitetssvagheter ha utgjort en viktig funktion i att stärka trovärdigheten i Tanzanias OFS.

Talmannen i föregående parlament förde på basis av riksrevisorns rapporter en aktiv offentlig kamp mot oegentligheter i hantering av offentliga medel. Efter valet 2010 utsåg presidenten en ny talman, som kan förväntas vara mindre aktiv i dessa frågor, samtidigt som den tidigare talmannen gavs en perifer ministerpost i regeringen. Det finns därmed en risk att nuvarande parlament inte kommer att visa samma engagemang som tidigare. Samtidigt har regeringspartiet ställning i parlamentet försvagats något och det finns även andra ledamöter som kan förväntas driva dessa frågor framåt.

Statsbudgeten i Tanzania är offentlig och omfattar samtliga ministerier och myndigheter, samt offentlig finansiering av statliga företag och organ (s.k. parastatals), dock inte övriga intäkter från dessa. Budgettransparensen i Tanzania bedöms ha ökat något de senaste åren genom publicering av regeringens budgetförslag och riksrevisorns rapporter, men ytterligare åtgärder kan göras för att underlätta för allmänheten att öka insyn och kunskap över statens finanser.

Systemet med ett kontantbaserat kassaflöde bedöms ha varit värdefullt för att säkerställa makroekonomisk stabilitet eftersom utgifterna inte kan överstiga tillgängliga medel kontant. Systemet skapar dock fördröjningar i delegeringar och utbetalningar som i sin tur påverkar genomförandet av budgeterade och beslutade verksamhetsplaner. De senaste årens överoptimistiska intäktsprognoser har resulterat i budgetnedskärningar under löpande budgetår och ökade lån från såväl inhemska som externa långgivare. Dessvärre råder även bristande informationsinhämtning och förutsägbarhet i biståndet, framförallt vad gäller projektstöd, som försvårat budgetplaneringen. Budgetens strategiska roll för styrningen av de offentliga finanserna undermineras av dess faktorer.

3.4.2. Förutsägbarhet och kontroll över statsutgifterna

Som en del av Tanzanias IFMS, introducerades ett kontrollsystem för finansiella åtaganden där en lokal inköpsorder krävs för inköp av varor och tjänster. Systemet möjliggör endast inköp från budgetlinjer med tillgängliga medel och kan endast utfärdas efter finansdepartementets delegering av medel till ministerier och myndigheter. Finansdepartementet delegerar endast medel i den takt intäkter kommer under departementets kontroll och under förutsättning att det finns trovärdiga utbetalningsplaner hos mottagande ministerier och myndigheter. Det ger finansdepartementet möjlighet att omfördela budgeten under året, vilket skapar osäkerhet och brist på förutsägbarhet hos ministerier och myndigheter. De riskerar även att dra på sig leverantörsskulder till följd av

sena eller uteblivna delegeringar. Förbättringar har gjorts vad gäller integrering av dataregister av statsanställda och löneutbetalningar, men kontrollen av lönesystemen är fortsatt svag.

De flesta ministerier och myndigheter har etablerat funktioner för internrevision. De flesta internrevisorer är dock underbemannade med bristande effektivitet och institutionell struktur. En central internrevisionsenhet har därför inrättats med ansvar för samordning och stöd till övriga internrevisorer. Internrevisionsrapporter publiceras numera för de flesta ministerier och myndigheter och kopior finns tillgängliga för riksrevisorn på finansdepartementet. Rapporterna har standardiserats och kvaliteten förbättrats. Däremot är uppföljningen bristfällig. Nya regler är under utarbetande.

Lokala myndigheter erhåller över 90% av sin finansiering från centralmakten genom delegering via fackministerier. Förutsägbarheten i volym och tidpunkt för utbetalning är begränsad liksom möjligheterna att påverka. Allokeringarna är dessutom ojämnt fördelade mellan olika distrikt. Kriterier för en mer jämlik fördelning utifrån kvantitativa kriterier finns ännu inte. Den finansiella kontrollen över statliga företag och organ är fortfarande begränsad.

3.4.3. Upphandlingssystem

Ett nytt regelverk för upphandling introducerades 2004 tillsammans med en särskild myndighet för översyn av statens upphandlingar. Upphandling i konkurrens ska vara förstahandsval vid statliga upphandlingar. Över 1200 tjänstemän på upphandlande enheter har utbildats i det nya regelverket. Dock har ännu inte alla myndigheter egna upphandlingsenheter. Hittills har över hälften alla upphandlande ministerier och myndigheter reviderats i syfte att säkerställa att lagar, regler och rutiner följs. Dessa revisioner visar att tydliga förbättringar har skett vad gäller efterlevnad av regelverket, men att upphandlingar fortfarande inte hanterades effektivt. I stort sett samtliga upphandlingar (92%) tillämpas dock korrekt modalitet, vilket är en avsevärd förbättring. Numera publiceras en stor del av regeringens upphandlingsplaner och inkomna anbud på Internet. Däremot publiceras inte i majoriteten av kontrakten för de vinnande anbudena rutinmässigt. Ytterligare en myndighet för överklagande av upphandlingar har inrättats i linje med internationell praxis.⁶⁷

3.4.4. System för redovisning och rapportering

Samtliga ministerier använder IFMS för bokföring och redovisning. Systemet har även förts ut till 86 av 133 lokala myndigheter vilket påtagligt har ökat effektiviteten där. Riksrevisorn har återkommande anmärkt på att svagheter i systemet inte åtgärdats vilket påverkar bedömningen av systemets tillförlitlighet för bokföring och redovisning. Samtidigt konstaterar riksrevisorn efter sin granskning att 88% av alla ministerier och myndigheter erhållit rena revisioner utan anmärkning vad gäller bokföring och redovisning, vilket är en kraftig förbättring över tid. Ett elektroniskt betalningssystem har ersatt traditionell checkhantering för alla centrala ministerier och myndigheter utom fem.⁶⁸ Det nya systemet bedöms öka effektivitet och tillförlitlighet i betalningar, samt underlätta uppföljning och redovisning.

3.4.5. Extern granskning och revision

Ny lagstiftning för att stärka riksrevisorns självständighet och mandat antogs 2008. Riksrevisorns fattar själv beslut om vilka ministerier och myndigheter som ska granskas och på vilket sätt. Riksrevisorn kan i sin rapportering till parlamentet föreslå förändringar i lagstiftning och regelverk. Riksrevisorn lämnar förslag till sin egen budget, men den beslutas av finansministern, dock krävs samråd med parlamentets finansutskott.

Revisionen är framförallt finansiell, men under senare år har även flera effektivitetsrevisioner genomförts. Revisionerna identifierar systemfrågor som behöver korrigeras och bedöms i huvudsak uppfylla internationell standard.⁶⁹ Riksrevisorns rapporter överlämnas till parlamentet inom utsatt tid, nio månader efter budgetårets avslut. Såväl kvalitet som punktlighet har ökat under senare år även om det är oroande att uppdragets omfång ökat utan att tillräckliga resurser tillförts Riksrevisorn. Den externa granskningen genom riksrevisorn har förstärkts betydligt och bedömdes 2008/09 omfatta 88% av statens utgifter; i huvudsak alla ministerier och myndigheter, men färre statliga företag.⁷⁰

Ministerier och myndigheter lämnar formella svar på riksrevisorns rapporter. Kapaciteten i de tre parlamentariska finansutskottens sekretariat och kvaliteten i deras rapporter till parlamentet är svag och det tar lång tid innan finansutskottens slutrapporter och rekommendationer publiceras. En svaghet är att det råder osäkerhet kring regeringens hantering av riksrevisorns rekommendationer eftersom det inte finns systematisk dokumentation som visar hur regeringen agerar.⁷¹ Riksrevisorn påpekar i senaste årsredovisningen att vissa rekommendationer från föregående år inte hanterats av regeringen.⁷²

Slutsats: Den sammantagna bedömningen är att Tanzanias OFS gjort viktiga framsteg, men att stora utmaningar återstår, som dessutom är mer krävande i form av ökad teknisk komplexitet och kapacitetsutveckling, framför allt på lokal nivå.

3.5. Korruption i den offentliga verksamheten

3.5.1. Lagstiftning och institutioner stärkta

Lagstiftningen för att bekämpa korruption har stärkts under det senaste decenniet⁷³ och viktiga institutioner finns etablerade för att utreda och förebygga korruption. Antagandet av lagen för förebyggande och bekämpning av korruption 2007 var ett stort framsteg. Lagstiftning mot pengatvätt, samt för upphandling och revision av offentlig verksamhet är också viktiga framsteg. Sverige har i korruptionsdialogen drivit vikten av att gå vidare med lagstiftning för att förbjuda mutor i valkampanjer (vilket antogs förra året), samt lagstiftning om rätten till information, stärkt lagstiftning för redovisning av tillgångar för politiker och höga tjänstemän, samt lagstiftning om skydd av uppgiftslämnare (whistle blowers).

Bland viktiga institutioner finns korruptionsmyndigheten PCCB, (Prevention and Combat of Corruption Bureau), Riksrevisionen CAG, (Controller and Auditor General), och flera institutioner som etablerats för genomförande av regeringens nationella anti-korruptionsstrategi och handlingsplan NACSAP. NACSAP har ett ambitiöst landstäckande program för att förebygga korruption samt utreda misstankar om korruption. Stora resurser har avsatts för detta, samtidigt är genomförande fortfarande svagt till stor del beroende på alltför omfattande prioriteringar. Framsteg finns i ökat antal utredningar och i mer öppen debatt om korruption där även civila samhället bjuds in att delta.

Riksrevisorn har fått stärkt mandat och ökade resurser vilket fått stor betydelse för att granska och avslöja missbruk i användning av offentliga resurser. Den ökade kapaciteten leder också till att korruptionsfall avslöjas vilka aldrig tidigare har granskats. Trots framstegen finns fortfarande brister i Riksrevisionens kapacitet och i kvalitet på granskningar.

UNCAC gjorde en översyn av Tanzanias korruptionsbekämpning 2008, flertalet av de rekommendationer som gavs har genomförts både vad gäller förändrad lagstiftning och ökad effektivitet i korruptionsbekämpning. Till de rekommendationer som ännu inte genomförts, men där regeringen uppger att man avser förändra lagstiftningen, hör att stärka uppföljning av politikernas redovisning av sina tillgångar och att stärka rätten till information. UNCAC varnar

också att Tanzania bör försäkra sig om att rättsväsendets oberoende skyddas.⁷⁴ Domstolsväsendet har identifierats som en av de mest korrupta institutionerna.

3.5.2. Korruptionens omfattning och ansvarsutkrävande

Tanzania fick något bättre rankning 2010 än året före i Transparency International Corruption Perception Index (CPI) med 2.7 poäng jämfört med 2.6 poäng 2009, men det är lägre än 2008 (3.0) och 2007 (3.2). Rankningen är bättre än Kenya och Uganda men avsevärt lägre än Rwanda. Världsbankens Worldwide Governance Indicators visar också en nedåtgående trend för korruptionsbekämpning i Tanzania, i dessa indikatorer får dock ansvarsutkrävande och debatt högre resultat än tidigare.

Tanzaniska ledare tar uttryckligen avstånd från korruption och betonat att korruption ska bekämpas. Det har märkts i stärkt ansvarsutkrävande under de senaste åren som även fått politiska konsekvenser. Samtidigt finns frågetecken om ansvar kommer att utkrävas med straffrättsliga konsekvenser i ett antal korruptionsskandaler från 2005-2006.⁷⁵ Tanzanias maktkoncentration där en liten elit har starka professionella och personliga band, försvårar ansvarsutkrävande. Frågetecken om processen för ansvarsutkrävande och ett intryck av en trots allt bristande politisk vilja att på allvar ta itu med korruptionsproblematiken har lett till att budgetstödsgivarna lyft frågan om den underliggande principen om korruption till högnivå dialog. Sverige har lett givarnas budgetstödsdialog om korruptionsbekämpning och ambassaden ser denna dialog som den starkaste möjligheten att driva på för mer effektiv korruptionsbekämpning.

Totalt finns 21 fall av storskalig korruption i domstolar. Antalet fall som gått från utredning till åtal har sakta ökat sedan månaden före budgetstöds genomgången 2008 då 14 fall gick till domstol. Före 2008 fanns bara ett fall av storskalig korruption i domstol. Rättsprocessen är långsam för de fall som gått till åtal och i ett fall har processen varat i över fyra år utan att domslut fallit. Bristande kapacitet i rättsväsendet är en orsak, men orättfärdigt inflytande kan inte uteslutas. I ett par fall har åtal skjutits upp trots att utredningen är avslutad.⁷⁶ Under 2007 avslöjades flera stora korruptionsskandaler, den mest uppmärksammade på Bank of Tanzania från ett särskilt konto för External Payment Arrears. EPA-skandalen ledde till att chefen för Riksbanken avskedades i januari 2008. Styrelsen för banken har ersatts och flera organisationsförändringar har inletts även om många återstår att till fullo slutföra. EPA-skandalen inkluderar 22 olika fall, varav drygt hälften hittills gått till åtal.

Det mest dramatiska exemplet på ansvarsutkrävande är då premiärministern och tre andra ministrar tvingades avgå i februari 2008 efter kritik i parlamentet för deras misstänkta inblandning i en korruptionsskandal kopplad till energi-företaget Richmond.

I maj 2010 dömdes en tidigare chef på Bank of Tanzania till två års fängelse för inblandning i bedrägeri.⁷⁷ Det är den första domen i ett fall av storskalig korruption. Det är också värt att notera den förändring som det innebär att höga politiker åtalats, tagits in till polisförhör och suttit i fängelse i avvaktan på att betala borgen, något som före 2008 aldrig skett. Inga nya fall av korruption med politiska kopplingar har avslöjats efter 2007, vilket kan vara ett positivt tecken, men det krävs lång tid för att avgöra om det är en reell förändring.

3.5.3. Medier driver på ansvarsutkrävande

Medierna har avslöjat korruption och drivit debatt för att utkräva ansvar för korruptionsskandaler. Den omfattande mediebevakningen på korruptionsområdet har lett till att storskalig korruption, i en opinionsmätning i samband med valet 2010, sågs som den viktigaste politiska frågan att åtgärda.⁷⁸ Det folkliga tryck och den ilska som byggs upp genom mediernas

uppmärksamhet bedöms vara en anledning till kraftigt minskat antal röster för regeringspartiet i det senaste valet där korruptionen var en huvudfråga i debatten. Det har skapat ett momentum där regeringen är pressad att visa att man effektivt bekämpar korruption. Parlamentet har bidragit till uppmärksamheten i medier genom debatt om korruptionsskandaler med krav på politiskt ansvarstagande. I debatten deltar såväl oppositionspolitiker som ”reformister” inom CCM.

3.5.4. Korruptionens påverkan i samhället

Korruption uppges vara ett av de största hindren för företagsamhet i Tanzania. Det uppskattas att 90% av alla byggnadskontrakt säkras genom mutor.⁷⁹ En landsomfattande undersökning visar att 19% av de tillfrågade ombetts att betala mutor. De institutioner där mutor är vanligast är enligt flera studier polisen, domstolsväsendet, och hälsoinstitutioner. Av dem som uppger att de ombetts betala en muta uppger 93% att de inte rapporterat detta för att de inte tror att det skulle leda till någon åtgärd eller av rädsla för repressalier.⁸⁰

Korruption har i vissa sektorer blivit en accepterad del av verksamheten som innebär att de med något bättre resurser kan köpa sin väg och få tillgång till knappa resurser för offentlig service. Det ökar därmed utsattheten hos de allra fattigaste. Flera initiativ finns för att begränsa korruption inom offentlig sektor, men genomförandet är långsamt.

Inom naturresurssektorn har länge funnits omfattande korruption, Tanzania kandiderar till att delta i det internationella initiativet Extractive Industries Transparency Index och har genomfört en rad steg för att ansöka om att formellt delta under 2011. Denna process är en viktig åtgärd för att motverka korruption.

Slutsats: I ett tioårigt perspektiv har stora framsteg gjorts för korruptionsbekämpning i Tanzania. Ramverket för korruptionsbekämpning har stärkts genom lagstiftning och höjd kapacitet hos institutioner. Systemen har stärkts, vilket även visar sig i förbättrade revisioner och utökad efterlevnad av upphandlingsregler. Massmedier och parlament har drivit en stark debatt om korruptionsfrågor. Politiskt ansvar har utkrävts med avgång av premiärministern 2008 samt genom åtal mot tidigare ministrar och statssekreterare. Den första domen i ett fall av storskalig korruption föll under 2010. Samtidigt är rättsprocesserna långsamma och det finns frågetecken om alla korruptionsskandaler från 2005-2006 kommer att leda till åtal och en effektiv rättsprocess. Baserat på detta finns frågetecken kring den faktiska politiska viljan att på allvar ta itu med korruptionsproblematiken. Det är nu viktigt att ansvarsutkrävandet fullföljs. Sverige driver gemensamt med budgetstödsgevarena på för att så ska ske och för att kraftfulla åtgärder ska vidtas i de mest korrupta offentliga institutionerna.

Budgetstödsdialogen om korruption och om ökad transparens bedöms vara den främsta möjligheten för gevarna att utöva påverkan. Den inhemska debatten är samtidigt den viktigaste kraften för att påverka och fortsatt stöd till mediaorganisationer, till hotade medier samt till civila samhället är viktigt för att ytterligare stärka den debatten.

4. Resultat från tidigare samarbete

Strategin för utvecklingssamarbete med Tanzania 2006-2011 har tre övergripande mål:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster
- ett civilt samhälle som både kan bevaka statens skyldigheter och främja politiskt deltagande, en demokratisk kultur samt rättssäkerhet
- en stark privat sektor som skapar tillväxt och arbetstillfällen för de fattiga

Generellt budgetstöd för fattigdomsbekämpning lyfts fram som en huvudinriktning för samarbetet. Strategin innebar en koncentration till färre sektorer och till färre delområden inom de sex valda sektorerna; utbildning, forskning, energi, demokratisk samhällsstyrning, privatsektorutveckling samt hiv/aids. Inga sektormål formulerades, rapporteringen knyts därför till de övergripande målen för strategin samt till de verksamhetsmål som identifierats i strategins resultatmatris. En oberoende utvärdering av samarbetets resultat genomfördes under 2010 tillsammans med finansdepartementet i Tanzania⁸¹ och utgör tillsammans med Sidas rapportering grunden för bedömningarna. Dessutom ges en kort beskrivning av resultat för de tre största insatserna i varje sektor samt för vissa strategiska insatser.

4.1. Utbildning (124MSEK under 2006-2010)

Stödet bidrar till strategimålen:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster,
- ett civilt samhälle som både kan bevaka statens skyldigheter och främja politiskt deltagande, en demokratisk kultur samt rättssäkerhet

Sveriges stöd har främst kanaliserats genom generellt budgetstöd och genom deltagande i sektordialog. Utvärderingen lyfter fram att utbildningssektorn visar bättre resultat än de flesta andra sektorer som ett resultat av tydlig prioritering med ökade resurser från Tanzanias regering. Tillgång till primär och sekundärutbildning har ökat kraftigt under de senaste fem åren. Tanzania kommer sannolikt att nå MDG2 om tillgång till utbildning för alla grundskolebarn.

Sidas stöd har bidragit till den snabba utbyggnaden av tillgången till utbildning och dialogen har lyft fram vikten av kvalitet i utbildning, detta har bidragit till strategimålet för en effektiv stat som erbjuder medborgarna offentliga tjänster. Stöd till civilsamhällesorganisationer inriktade på ansvarsutkrävande inom utbildningssektorn har bidragit till demokratisk debatt och till strategimålet om ett starkt civilt samhälle som bevakar statens skyldigheter.⁸² Verksamhetsmålet för att öka inskrivning i högre utbildning har överskridits liksom verksamhetsmålet för att minska antal elever per lärare, medan andelen elever som fullgör grundskoleutbildning med godkänd examen inte ökat som förväntat.⁸³

Sverige har uppnått goda resultat under sin ledning av sektordialogen och vunnit förtroende hos andra givare och hos regeringen. Sverige är den enda givaren som är aktiv i alla delsektorer för primär, sekundär och tertiär utbildning. Sverige är väl placerat att facilitera länkar för att nu förbättra kvaliteten på undervisningen, framhäver utvärderingen.⁸⁴

Sektorportföljen är fortfarande relevant, dock bör relevans och kvalitet i utbildningen vara mer i fokus i framtiden, mer uppmärksamhet bör ägnas åt utbildning som en avgörande faktor för ekonomisk tillväxt, mänsklig utveckling och lärande samt för stärkt demokrati och mänskliga rättigheter. Fördelarna med ICT i utbildningen behöver utredas ytterligare.

Projekten inom utbildningssektorn har uppnått avsedda resultat och har haft tillfredsställande eller mycket tillfredsställande effektivitet och effekt.⁸⁵ Till exempel har stödet till den enskilda organisationen *HakiElimu* (16MSEK, 2008-2012) lett till ökad uppmärksamhet och debatt om utbildningsfrågor och offentlig service i medier, lokala administrationen och i parlamentet. Påverkan sker också genom ett nätverk på 34,000 personer.⁸⁶ I stödet till Barbro *Johansson Model Girls Secondary School* (26MSEK, 2008-2011) noteras att skolans elever nått mycket goda resultat på nationella prov (en av de tio bästa sekundärskolorna i landet). Över 600 elever var inskrivna 2010 och 40% av studenter drar nytta av stipendiesystem, emellertid kommer endast 4% från resurssvaga hushåll så målet att gynna fattiga flickor har inte nåtts.⁸⁷ Stöd till *Utbildningssektorn i Zanzibar* (37,5 MSEK under 2006 -2010) har resulterat i ökad tillgång till primärskoleutbildning

(fler klassrum) och till förbättrad kompetens inom områden som lokal styrning, ICT, utbildningsstatistik, underhåll och utbildningsplanering. Ett sammanhängande sektorprogram har utvecklats.⁸⁸ Projektet *ICT in Teachers Colleges* (28MSEK, 2006-2009) har utrustat alla lärarhögskolor med datorsalar och internetuppkoppling. Lärarutbildare har ökat sin kompetens att använda ICT.⁸⁹

Sammanfattningsvis kan stora framgångar noteras i ökad tillgång till primär och sekundär utbildning för flickor och pojkar. Kvaliteten på utbildningen samt jämlik fördelning av resurser för utbildning behöver fortsatt uppmärksamhet. Sverige har framgångsrikt lett sektordialogen på ett sätt som vunnit förtroende. Projektportföljen bedöms ha genomförts effektivt och bedöms vara relevant, men mer uppmärksamhet bör ägnas åt kvalitet i utbildningen samt på utbildningens roll för att stödja tillväxt och utveckling av demokrati och mänskliga rättigheter.

4.2. Energi (309MSEK under 2006-2010)

Stödet bidrar till strategimålen:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster
- en stark privat sektor som skapar tillväxt och arbetstillfällen för de fattiga

Stödet till Energi har ökat med 133% och Sverige är nu största givare i sektorn. Projekten för landsbygdselektrifiering har nått förväntade resultat.⁹⁰ Projekt som finansieras av Sverige har bidragit till ca 20% av alla nya anslutningar på landsbygden under perioden 2006-2009 och strategins verksamhetsmål om ökad landsbygdselektricitet har uppnåtts. För energisektorn som helhet är dock kapaciteten långt under efterfrågan som också drivs ytterligare av befolkningsökningen. Sida har bidragit till strategimålet om en effektiv stat som erbjuder medborgarna offentliga tjänster, samt till strategimålet för en stark privat sektor genom att bidra till utbyggnad av tillgången till energi. Verksamhetsmålen för den totala kapaciteten att generera el och målet om att öka bidraget från alternativa energikällor har dock inte uppnåtts.⁹¹ Leverans av tillförlitlig el är idag otillräcklig och strömavbrott vanliga.

Bristande institutionellt ramverk har också bidragit till svaga resultat för sektorn. Investeringar i kraftgenerering och transmission inom sektorn är låga i förhållande till behoven och flaskhalsar inom planering och upphandling bromsar utbyggnaden. Utvärderingen betonar att Sverige har spelat en viktig roll för reformering av energisektorn där man framhävde vikten av etablerandet av en särskild budget och en myndighet för landsbygdselektrifiering, Rural Energy Agency and Fund som nu prioriteras av den tanzaniska regeringen.

Insatsportföljen balanserar investeringar i landsbygdse energi med kapacitetsstöd till genomförande parter vilket bedöms relevant. Dessutom har Sverige gett stöd till att utveckla privatsektorinitiativ för förnybar energi.

Projektet inom energi-sektorn har uppnått avsedda resultat och har haft tillfredsställande effektivitet och effekt.⁹² Som exempel på uppnådda resultat noteras: Stödet till *Ministry of Energy and Minerals* (48,8MSEK, 2005-2010) har resulterat bland annat i tydligt förbättrat regelverk, stärkt institutionell kapacitet, en strategi för reformer inom sektorn, uppbyggandet av landsbygdselektrifieringspolicy, myndighet och fond samt etablering av miljöenheter inom myndighetens olika avdelningar.⁹³ Stödet till *Zanzibar energikris* (35MSEK, 2010) har, efter energikrisen som drabbade ön, gett alternativ till energiförsörjning på ön för att undvika avbrott av sociala och ekonomiska aktiviteter samt för att möta efterfrågetoppar.⁹⁴ Stödet till Makambako landsbygdselektrifiering *Makambako-Njombe Rural Electrification Project* (68,3MSEK 2004-2010) har resulterat i 3397 nya kopplingar av hushåll, skolor, hälsokliniker, institutioner, kommersiella företag samt SME till nätet och ersatt den dåvarande elförsörjningen genom diesel generator.⁹⁵

Det nyligen inledda stödet till *Rural Energy Fund* (203MSEK 2010-2014) är ett steg mot bättre biståndseffektivitet, stärkt ägandeskap och anpassning till landets prioriteringar genom att bidra med icke öronmärkta resurser till landsbygdselektrifieringsfonden.⁹⁶

Projekten för ökad landsbygdselektrifiering har sammanfattningsvis uppnått avsedda resultat. För energisektorn som helhet är dock kapaciteten att generera elektricitet långt ifrån uppsatta mål. Sverige har spelat en viktig roll för att reformera energisektorn och etablera effektiva strukturer för att utöka elektrifiering på landsbygden. Tanzaniska myndigheter har dock en tröghet i genomförandet av projekt vilket lett till stora förseningar och elbrist. Sveriges projektportfölj är relevant och har uppnått avsedda resultat. Innovativa stöd har bidragit till att engagera privatsektorn för att utveckla förnybara energikällor som kan motverka klimatförändringar.

4.3. Demokratisk samhällsstyrning (539MSEK under 2006-2010)

Stödet bidrar till strategimålen:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster,
- ett civilt samhälle som både kan bevaka statens skyldigheter och främja politiskt deltagande, en demokratisk kultur samt rättssäkerhet

Långsamma men positiva framsteg kan konstateras för demokratisk samhällsstyrning.⁹⁷ Reformen för samhällsstyrning genomförs i alltför långsam takt, men Tanzania är fortfarande i ett afrikanskt perspektiv rankad som en av de bästa utförarna.⁹⁸ Samarbetet har förändrats kraftigt under perioden med utfasning av flera delsektorer.

Utvärderingen betonar att decentraliseringsprogrammet Local Government Reform Programme (LGRP) och Local Government Development Grant (LGDG) har varit det viktigaste stödet till samhällsreform. Framsteg i reformen var långsamma under perioden och dialogen om decentralisering har varit mindre konstruktiv. Itad noterar att det förefaller som en förlorad möjlighet att Sverige, trots att en del av budgetstödet är knuten till decentraliseringsprocessen, inte varit mer aktiv i sektordialogen. Sverige har även stött ett antal organisationer i civila samhället som arbetar med ansvarsutkrävande, men där finns hittills begränsade bevis för resultat. Med stöd till oberoende forskning inom området kan Sverige stödja synergier mellan olika parter, betonar Itad. Sveriges övergripande dialog om demokrati och mänskliga rättigheter anses ha varit framgångsrik.

Stöd från Sverige har bidragit till strategimålet för en effektiv stat som erbjuder medborgarna offentliga tjänster bland annat genom stöd till decentraliseringsprogrammet som ökat tillgången till offentlig service, ökat investeringar för utveckling och deltagande på lokal nivå, samt till valstöd som bidragit till mer effektiv administration av allmänna val. Svenska insatser har bidragit till målet om ett civilt samhälle som bevakar statens skyldigheter och främjande av en demokratisk kultur genom att stärka civilsamhällesorganisationer, bidra till att stärka mediernas roll i samhället samt till ett stärkt rättsligt ramverk för demokrati och mänskliga rättigheter.

Strategins verksamhetsmål om att en ökad andel av statliga resurser ska allokeras direkt till lokala myndigheter har uppnåtts, liksom målsättningar för minskad avvikelser från budget, ökad respekt för mänskliga rättigheter och ökad debatt om jämställdhet. Riksrevisionens kapacitet har ökat betydligt, dock inte upp till den planerade nivån, pressfriheten är oförändrad.⁹⁹ Den svenska portföljen är relevant för att uppnå sektorns mål, men ytterligare stöd till civila samhället samt till medier som når ut på landsbygden behövs.

Sverige delar ordförandeskap i arbetsgruppen för god samhällsstyrning och har betonat mediefrihet och rätt till information, vilket regeringen inkluderat som prioriteringar i den nya

utvecklingsplanen Mukuta II. Sverige har även bidragit till att mänskliga rättigheter förts upp på gruppens agenda, vilket inte var fallet tidigare. Ojämlig fördelning av regeringens resurser liksom budgettransparens har också betonats i gruppens dialog i budgetstödsprocessen vilket båda lett till att regeringen börjat vidta åtgärder i dessa frågor.

Projekten inom demokratisk samhällsstyrning har uppnått avsedda resultat och har haft tillfredsställande eller mycket tillfredsställande effektivitet och effekt.¹⁰⁰ Som exempel på uppnådda resultat noteras: Stöd till Riksrevisionen *National Audit Office Tanzania* (15MSEK, 2008-2011) har resulterat i tydligt stärkt kapacitet och oberoende för institutionen.¹⁰¹ Stöd till organisationen *Legal and Human Rights Centre* (15MSEK, 2007-2009) har ökat informationen om mänskliga rättigheter, samt bidragit till ändring av lagar till ökad respekt för mänskliga rättigheter. Ett exempel är en ny lag som förbjuder mutor i valkampanjer en fråga som också fick stöd av Sveriges dialog i budgetstödsprocessen. MR-monitorer och barfotajurister har etablerats över hela landet.¹⁰² Stödet till *Land Management Programme* (151MSEK, 2002-2009) har haft stor effekt för att stärka produktivitet på jordbruk och boskapsuppfödning, öka inkomster och stärka deltagande på gräsrotsnivå. Distriktsmyndigheter har fått stärkt kapacitet för finansiell styrning vilket bidragit till att de fått ökade resurser att investera i lokal utveckling.¹⁰³ *Local Government Development Grant System* (40MSEK, 2009-2011) har fyrdubblat de finansiella resurserna för lokala myndigheter, bidragit till mer enhetligt och transparent system för att kanalisera resurser och stärkt lokala myndigheters finansiella hantering. Antalet lokala utvecklingsprojekt har ökat kraftigt.¹⁰⁴ *House of Culture and National Museum Project* (53MSEK, 2007-2011) har präglats av förseningar, men lett till etablerande av ett nationellt museum med bättre kapacitet att ta tillvara arkeologiska samlingar och med fler besökare.¹⁰⁵ *Election Support Project* (43MSEK, 2009-2011) har bidragit till genomförandet av fria, rättvisa och trovärdiga val 2010. Kapacitet och teknisk utrustning har stärkts på valkommissionerna. Väljarregistrering liksom mediebevakning förbättrades jämfört med tidigare val.¹⁰⁶

Sammanfattningsvis har sektorn *demokratisk samhällsstyrning* gjort långsamma framsteg. Decentraliseringsprogrammet har haft långsam implementering liksom andra regeringsledda reformer. De allmänna valen 2010 hade stärkt administration samt bättre mediebevakning än tidigare val. Sveriges dialog bedöms ha varit framgångsrik och som delad ordförande för god samhällsstyrning har bl.a. frågor om mänskliga rättigheter och yttrandefrihet lyfts. Större fokus bör ägnas åt dialogen om decentralisering. Projektportföljen har uppnått avsedda resultat och bedöms vara relevant. Stöd till civilsamhällesorganisationer har haft effektivt genomförande och mycket tillfredsställande effekt, men är beroende av extern finansiering.

4.4. Privatsektorutveckling (152MSEK, 2006-2010)

Stödet bidrar till strategimålet:

- en stark privat sektor som skapar tillväxt och arbetstillfällen för de fattiga

Uppfyllandet av strategimålet om en stark privat sektor och arbetstillfällen för de fattiga har varit svagt. Visserligen har Tanzanias ranking i Världsbankens *Cost-of-Doing-Business* förbättrats något från 150 (2005) till 128 (2011), men det avslutades med en flerårig negativ trend, och misslyckades med att nå sitt uppsatta verksamhetsmål på plats 99 för 2010. Den inkomstrelaterade fattigdomen minskade mellan 2001 och 2007 från 36 till 33%, men är långt ifrån verksamhetsmålet på 18% för 2010. Verksamhetsmålet att fördubbla antalet ungdomar och kvinnor som fick tillgång till finansiella tjänster genom av FSDT finansierade institutioner uppnåddes redan 2009 då 272 00 nåddes av dessa tjänster.¹⁰⁷

Utvärderingen betonar att resultaten av stöd till denna sektor har begränsats av att där varken finns en policy eller strategi eller lämpligt institutionellt ramverk vilket har gjort det svårt att hitta ingångar för effektivt samarbete. Sverige, tillsammans med andra givare, har bidragit till

programstöd för framtagande av ett policy-ramverk. Bristen på framgång noteras i Tanzanias svaga position i rankning i *Cost-of-Doing-Business* för perioden. Itad noterar att det finns tecken på att regeringen kan förbättra sitt stöd till privatsektorn under den nyligen antagna fattigdomsstrategin Mkukuta II. På projektnivå noteras att Sverige bidragit till att stärka privata aktörers röst. Sverige har också lett delgruppen för handelsfrågor på ett sätt som vunnit förtroende hos både regering och givare. Sida noterar att Itads utvärdering och slutsatser i huvudsak är giltiga för delområdet affärsklimatreformerna vilket varit ett huvudfokus under strategiperioden, dock inte för hela området handelsrelaterad privatsektorutveckling.

Även om Tanzania har hög tillväxt, så sker tillväxten i sektorer där fattiga inte är anställda (såsom gruv- och utvinningsindustri), och de fattiga är anställda i sektorer som inte växer (såsom jordbruk). Utvecklingen inom sektorn har därmed inte bidragit till fattigdomsminskning på önskat sätt. De största riskerna för att inte nå målet är den tanzaniska regeringens svaga engagemang och det långsamma genomförandet av reformer för företagsklimat och handel.

Under perioden har fokus på biståndseffektivitet i biståndgruppen för PSD/Handel varit mycket hög, vilket bidragit till en större omstrukturering av portföljen. De initiativ som fungerat bäst har implementerats utanför regeringskanalerna. En slutsats är att den nuvarande inriktningen har varit för makro-orienterad och att portföljen skulle behöva kompletteras med insatser som är direkt riktade på att stärka småföretag till exempel inom "agri-business".

Vissa projekt inom privatsektorutveckling har uppnått avsedda resultat och haft tillfredsställande effektivitet och effekt, medan ett stort projekt inte uppnått resultat och inte haft tillfredsställande effektivitet och effekt.¹⁰⁸ Som exempel på uppnådda resultat noteras: *Financial Sector Deepening Trust, FSDT* (100 MSEK 2005-2014): Hittills har projektet bidragit till att 456 000¹⁰⁹ människor och småföretagare fått tillgång till någon typ av finansiella tjänster, varav majoriteten kvinnor. Institutionen har även etablerat sig som ett expertcentrum för frågor gällande finanssektorutveckling, och bidrar till utformandet av relevanta policy- och styrdokument samt nationella studier som mäter tillgången på finansiella tjänster. Projektet har effektivt lyckats adressera flaskhalsar på flera olika systemnivåer.¹¹⁰ *EPOPA* (31 MSEK, 2005-2009), har nått 24,000 bönder och indirekt uppskattningsvis 180,000 människor. Projektet resulterade i 2,3 MUSD i totala inkomster från försäljning av organiska produkter, vilket innebar ett premium i form av 390 000 USD för bönderna, samt ett totalt exportvärde på 6,1 MUSD. De ökade inkomsterna översteg vida kostnaderna för programmet. Tillgång till marknaden och kapacitet hos bönderna ökade. Ökade inkomster användes framförallt till skolgång för barn och förbättrat boende. Kunskap om jordbruksmetoder stärktes inte i förväntad utsträckning.¹¹¹ *Business Environment Strengthening in Tanzania, BEST*, (40 MSEK, 2004-2008) har bara haft uppföljning på output nivå, och inte outcome och impactnivå. Programmet bedömdes efter en utvärdering 2007 inte ha uppnått förväntade resultat, vilket ledde till att en andra fas inte finansierades.

Sammanfattningsvis har resultatet för stöd till privatsektorutveckling varit svagt då inriktningen varit på stora reformprogram som haft omfattande implementeringsproblem. Sveriges ledning av delgruppen för handelsfrågor har varit framgångsrikt och skapat förtroende. Vissa projekt har haft goda resultat och till exempel stött kvinnors deltagande i ekonomin. Ett av de största projekten BEST har inte uppnått avsedda resultat. Portföljen bedöms behöva omorientering mot fler agri-business initiativ, sådana initiativ med programinriktning har dock inte kunnat identifieras för möjligt stöd.

4.5. Forskning (224 MSEK under 2006-2010)

Stödet bidrar till strategimålet:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster.

Sverige har en lång tradition av stöd till att utveckla forskningskapacitet i Tanzania. Tydliga resultat syns på projektnivå, men på outcome nivå för sektorn är det svårt att se resultat av stödet. Forskningssektorn har inte en nationellt driven agenda eller en tydlig vision för högre utbildning. Det finns endast begränsade bevis för att forskning påverkat policybeslut, enligt utvärderingen.

Sveriges stöd har bidragit till att stärka förutsättningarna för att nå strategimålet om en effektiv och ansvarig stat genom stärkt kunskap inom en rad frågor av vikt för Tanzania vilket bidrar till högre kvalitet på offentliga tjänster, till exempel inom kust- och havsresursförvaltning samt inom Hiv och Aids och malaria. Sida noterar att den tanzaniska regeringen har ökat sin allokering och inkluderar i budgeten forskningsstöd till alla forskningsinstitutioner.¹¹²

Strategins verksamhetsmål om att få en statlig budget allokering för att finansiera forskning har uppnåtts, liksom att upprätta ett system för ”peer review” av forskning och att etablera ett bibliotekssamarbete för universitet. Framsteg har gjorts för att nå flera verksamhetsmål som dock inte helt uppnåtts, till exempel för att öka antalet forskningspublikationer av internationell kvalitet, för att anta och implementera en nationell forskningspolicy, för att öka andelen kvinnliga studenter i forskningsutbildning. Flera verksamhetsmål var långt ifrån att uppnås; att öka antalet postdoktorander som genomgår träning och att öka kunskap om hur man skriver ansökningar om forskningsstöd.¹¹³

Kapacitet att bedriva forskning har förbättrats avsevärt enligt en utvärdering om stödet till University of Dar es Salaam. år 2006 där det konstateras att utan Sidas stöd under lång tid skulle nuvarande kapacitet på UDSM inte existera.¹¹⁴ Några av institutionerna har blivit kompetenscentra i regionen. Institutet för marina vetenskaper på UDSM, till exempel, lockar 50-100 utländska studenter och doktorander och 20-30 gästforskare från utlandet varje år. Institutet för Marin Vetenskap har spelat en nyckelroll för policybeslut om att etablera marina nationalparker och naturreservat. Sida har även stött Tanzania i att bygga upp sin kapacitet att utöva ledarskap genom att stärka lokal expertis, institutioner och forskningsförvaltningssystem.

Projekten inom forskningssektorn har uppnått avsedda resultat och har haft tillfredsställande eller mycket tillfredsställande effektivitet och effekt.¹¹⁵ Som exempel på uppnådda resultat noteras: Stödet till *Dar es Salaam Universitet* (125,9 MSEK, 2006-10) har resulterat i tydligt stärkt utbildningskvalitet, gynnsam forskningsmiljö, produktion av ny kunskap, tillhandahållandet av tjänster till det tanzaniska samhället och internationell synlighet. Två av universitetens colleges har blivit självständiga universitet. Stödet till *Mubimbili College of Health Sciences* (44,5 MSEK, 2004-2009), har utöver det ovannämnda lett till utveckling av nationella riktlinjer för epidemiologisk övervakning, kontroll och behandling av malaria och Hiv/Aids. Genom stödet har också nationella referenslaboratorier för diagnostik av malaria och Hiv/Aids samt för genmodifierade grödor etablerats.

Sammanfattningsvis har forskningssektorn stärkts genom ökat engagemang av regeringen. En budgetallokering har införts för att stödja nationell forskning och en nationell forskningspolicy har utvecklats, men inte börjat genomföras ännu. Tydliga resultat syns på projektnivå, men på outcomenivå är det svårare att se resultat. Forskningens påverkan på policybeslut har varit begränsad, men viktiga bidrag har skett inom kust- och havsresursförvaltning samt för att påverka policyer för kontroll och behandling av malaria. Den politiska maktstrukturen innebär att relativt litet intresse har funnits för att grunda policybeslut på evidensbaserad forskning inom områden som fattigdomsbekämpning och demokratisk samhällsstyrning.

4.6. Hiv/Aids (175MSEK under 2006-2010)

Stödet bidrar till strategimålen:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster,
- ett civilt samhälle som både kan bevaka statens skyldigheter och främja politiskt deltagande, en demokratisk kultur samt rättssäkerhet.

I Tanzania har Hiv/Aids prevalensen minskat något vilket är en framgång.¹¹⁶ Antalet människor som frivilligt testar sig och söker vård har kraftigt ökat. Sverige har inte betonat Hiv/Aids frågor i dialogen och utvärderingen lyfter fram att integrering i andra sektorer varit svag. Arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i landet är på frammarsch.

Sidas stöd har bidragit till strategimålet för att stärka det civila samhällets roll för att bevaka statens skyldigheter och därmed även bidragit till målet om en mer effektiv stat med större effektivitet i förmedling av offentliga tjänster. Stöd till det civila samhällets organisationer har gjort det möjligt för organisationer att inta en ledande roll för att stödja regeringens ansträngningar i genomförandet och har lett till tydliga resultat i minskat antal könssjukdomar bland ungdomar samt en ökning av efterfrågan på och användning av tjänster som frivillig rådgivning och testning (VCT), kondomer och annan reproduktiv hälsovård.¹¹⁷ Inga verksamhetsmål för Hiv och Aids stödet har kopplats till samarbetsstrategin.

Projekten inom Hiv och Aids har uppnått avsedda resultat och har haft tillfredsställande effektivitet och effekt.¹¹⁸ Som exempel på uppnådda resultat noteras: *Hiv/Aids Care and Treatment Programme* (125MSEK, 2005-2010) har resulterat i ökat antal kliniker för HIV-testning och rådgivning från 521 (2004) till 1743 (2009). I november 2009 hade 7,3miljoner tanzanier Hiv-testats. Över 342 981 personer får bromsmediciner, vilket är 78% av det nationella målet.¹¹⁹ Hiv-prevalensen har samtidigt minskat från 6,7% till 5,7%.¹²⁰ Projektet *Student Partnerships Worldwide* (41MSEK, 2007-2013) har ökat medvetenhet om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och initiativ kan hanteras självständigt av de lokala samhällena. Sedan 2007 har unga människors HIV-testning ökat med 300% och sexuellt överförda sjukdomar minskat med 20% i områden där organisationen verkat.¹²¹

Sammanfattningsvis har prevalensen av Hiv och Aids minskat något i Tanzania, vilket är en framgång. De projekt som fått svenskt stöd har bidragit till statlig kapacitet för Hiv/Aids förebyggande och behandling, att stärka civila samhällets roll för ansvarsutkrävande och till att minska könssjukdomar och öka medvetenhet om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Sverige är en liten givare inom Hiv och Aids sektorn i Tanzania och har inte betonat hiv och aids i dialogen.

4.7. Generell budgetstöd

Stödet bidrar till huvudsakligen till strategimålet¹²²:

- en effektiv, transparent och ansvarig stat med kapacitet att erbjuda medborgarna offentliga tjänster,

Sverige var 2009/10 näst största bilaterala budgetstödsgivare efter Storbritannien av de då tolv givarna i budgetstödsgruppen. Budgetstödet har bidragit till strategimålet om en effektiv stat med kapacitet att erbjuda offentliga tjänster till medborgarna. Budgetstödet har finansierat 18-20% av offentliga utgifter under perioden. Detta tillsammans med ökade skatteintäkter innebär att regeringen kunnat fördubbla sina utgifter vilket använts till en kraftig utbyggnad av utbildning, hälsa, infrastruktur (vägar) och i mindre utsträckning till jordbrukssektorn, enligt utvärderingen. Samtidigt noteras att budgetstödsdialogen inte har bidragit till det policy-inflytande som givarna

förväntat. Det är tveksamt om den ökade användningen av konditionalitet genom variabla trancher kopplade till genomförande av reformer varit framgångsrik.

Den starka tillväxten under det senaste decenniet, i genomsnitt 7%, har inte omedelbart lett till mer än marginell nedgång av inkomstfattigdom, men den har bidragit till ökade inhemska skatteintäkter och utgifter inom prioriterade områden. Utbildningssektorn visar fortsatt ökad tillgång till grundskola, gymnasium och högre utbildning trots hög befolkningstillväxt. Fattiga barn har fått ökad tillgång till grundskole- och gymnasieutbildning, men i mindre utsträckning till högre utbildning. Barndödligheten har fortsatt att minska och Tanzania kommer sannolikt att uppfylla millenniemålet 2015, en förbättring som sannolikt förklaras av vinster i malariakontroll. Det finns en nedåtgående trend i tillgång till rent och säkert vatten.

Tanzanias system för finansiella system för offentliga finanser (OFS) har förbättrats betydligt de senaste femton åren, men det finns fortfarande brister. Riksrevisionen har förstärkts under de senare år och ny lagstiftning har ökat självständigheten betydligt. Parlamentet tar även en mer aktiv roll i uppföljning av riksrevisionens rapporter. Kampen mot korruption bedöms fortsatt vara långsam. I början av 2011 begärde den givargemensamma budgetstödsgruppen dialog på hög nivå med finansministern för att driva på mer kraftfulla åtgärder mot korruption.

Sammanfattningsvis har det svenska budgetstödet varit en del av det större finansieringspaketet och därmed bidragit till t.ex. framstegen inom de sociala sektorerna och till strategimålet om en effektiv stat med kapacitet att erbjuda offentliga tjänster till medborgarna. Både OFS-reformprogrammet och decentraliseringsprogrammet bedömdes otillfredsställande av biståndsgivarna vid budgetstödet årliga genomgång 2009, men efter bättre resultat bedömdes dessa under årsgenomgången 2010 åter som tillfredsställande. Kampen mot korruption bedöms fortsatt vara långsam och den givargemensamma budgetstödsgruppen har begärt dialog på hög nivå med finansministern för att understryka vikten av framsteg inom anti-korruptionsarbetet.

Samlad slutsats: Sidas bedömning av projektresultat i de största projekten samt i utvalda strategiska projekt visar att målsättningar och avsedda resultat har uppnåtts i tillfredsställande grad. Projektet BEST inom privatsektorutveckling är det enda där huvudmålsättningar inte uppnåtts och resultat inte kan konstateras. Tanzanias genomförande av reformer har dock skett långsamt. De uppsatta målen i Tanzanias förra utvecklingsplan har till stor del inte nåtts även om framsteg – inte minst inom de sociala sektorerna – gjorts i förhållande till utgångsläget. De verksamhetsmål Sida följt i sin resultatmatris visar också blandat resultat. Utfasning av sektorer från strategiperioden 2000-2005 har varit långsam och arbetskrävande. Det kan tilläggas att Sida behöver en kritisk massa av kapacitet inom prioriterade sektorer för att nå resultat på sektornivå och att fokusering till färre sektorer därför är viktig. En övergripande slutsats från strategiperiodens resultat är att det är viktigt att Sveriges utvecklingssamarbete samlas inom sektorer där synergier kan utnyttjas för att stärka den samlade effekten av stödet för att minska fattigdom.

5. Övriga givares roll inklusive EU och multilaterala organisationer

Tanzania har en stor mängd givare, men många ger begränsat stöd. Enligt finansministeriets statistik (som dock inte är helt tillförlitlig då inte alla givare rapporterar fullständigt) står de tio största givarna för 85 % av utvecklingssamarbetet och de övriga 25 tillsammans för 15 %. Världsbanken är störst med 24 % av allt utvecklingssamarbete, följt av USA 14 %, AfDB 9%, Storbritannien 8 %, Europeiska Kommissionen 4 %. Sverige är nionde största givaren (fjärde bilateral) med 3 %. I dessa siffror inkluderas inte stöd till civila samhället. I Tanzania finns 26 sektor- och tematiska grupper. Sektorerna med flest givare är hälsa och hiv/aids med 16 respektive 15 givare.

Störst stöd får Hiv/Aids med 268MUSD under budgetåren 2008/09 och 2009/10. Därefter följer hälsa med 266MUSD, infrastruktur 233MUSD, vatten 215MUSD, demokratisk samhällsstyrning 191MUSD, jordbruk 180MUSD, utbildning 97MUSD¹²³, energi och mineraler 87MUSD, industri och handel 52MUSD.

5.1. Multilaterala givare

Världsbanken (VB) är tongivande i dialogen med regeringen och andra givare. VB är verksam i fler sektorer än andra givare och leder arbetet i 5 av 26 arbetsgrupper och är bitr. ordf. i en grupp. (Sverige är för närvarande ordförande i en grupp och bitr. ordf. i två grupper.) VB är också största givare av generell budgetstöd i Tanzania (755MUSD). VB har stor analytisk kapacitet och är en viktig källa för analys av offentliga utgifter. VB är drivande i att utveckla nya metoder och är en möjlig samarbetspart för att utveckla initiativ för att koppla ”cash on delivery” eller ”cash transfers” till utbildningssektorn.

Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB), är en ”tyst partner” till Tanzanias regering. Utvecklingssamarbetet är inriktat på generellt budgetstöd och stöd inom flera sektorer. AfDB har skyggat för att ta upp svåra frågor vilket var tydligt när banken var ordförande i budgetstödsgruppen 2009. AfDB bedöms sakna tillräckligt kunnig personal för att göra ett effektivt arbete, dessutom är beslutsprocesserna inte transparenta.

Europeiska Kommissionen (EC), kommer att ta över ledningen av budgetstödsgruppen år 2011. EC har en välbemannad delegation med kompetent personal och har stärkt sitt rykte som en pålitlig partner i Tanzania. Ibland är EC:s agerande i dialogen dock något oförutsägbart och samordningen med andra givare kan brista då man vill gå sin egen väg. EC har även svårt att använda nationella system för att kanalisera stöd och göra upphandling vilket leder till parallella arrangemang baserade på EC-regler. EC inriktar sitt stöd på generellt budgetstöd, offentlig finansiell styrning, transportsektorn, handel och regional integrering, marknadsutveckling för små jordbruksföretag samt kapacitetsutveckling för livsmedelstrygghet. Dessutom ger EC visst stöd till civila samhället samt till energisektorn och klimatforskning. Sverige ser möjlighet att samverka närmare med EC i frågan om generellt budgetstöd liksom inom energisektorn.

UNDP stödjer demokratisk samhällsstyrning, främst valstöd och anti-korruption samt stöd till demokratiska institutioner. UNDP:s styrka är att organisationen har förtroende hos Tanzanias regering vilket skulle göra det möjligt att ta upp känsliga frågor. Hittills har dock UNDP undvikit att leva upp till sin normativa roll och adressera känsliga frågor även då bilaterala givare bedömt det som viktigt. Ofta har UNDP en annan bedömning än bilaterala givare i sakfrågor. UNDP planerar bland annat stöd till parlamentet, men det kan finnas behov av kompletterande bilateralt stöd för att hantera politiskt känsliga och mer innovativa satsningar på stöd till parlamentets ansvarsutkrävande roll.¹²⁴ Direkt samarbete med UNDP förutses inte i framtiden då Sverige stödjer One UN-processen.

One UN har etablerat ett pilotprojekt i Tanzania ”Delivering as One” sedan 2007 med stöd till Tanzanias nationella utvecklingsplan. Sverige tillhör de givare som gett stöd till One UN sedan 2008. Ökad anpassning till nationella strategier, prioriteringar och till nationella system har noterats. Genomförandet av Parisdeklarationens principer har därmed stärkts. Arbetsätt och samordning inom FN har stärkts i linje med FN-reformprocessen. De främsta framstegen för processen är en förändrad attityd hos FN-personal. Enligt den gemensamma strategin UNDAP kommer One UN att stödja genomförande av insatser via FN organ inom ett brett spektra av sektorer.

5.2. Bilateral givare

Storbritannien (DfiD) är näst största bilaterala givaren i Tanzania och största bilaterala givare av generellt budgetstöd. DfiD planerar att fortsätta stödja sex sektorer; utbildning, demokratisk samhällsstyrning, privatsektorutveckling (inkl. vägar), hälsa, vatten och sanitet samt klimatförändring. Den nya brittiska regeringen förväntas medföra en omsvängning av utvecklingssamarbetet till Tanzania med kraftigt minskad andel budgetstöd och ökat fokus på resultatuppföljning.

USA är största bilaterala givaren men har ett annat upplägg på sitt utvecklingssamarbete med många projekt. USA:s frånvaro i budgetstödet samt i basketfond-finansiering, innebär att de är mindre aktiva i den samordnade givardialogen. I Hiv/Aids gruppen är dock USA biträdande ordförande och tongivande med omfattande stöd via PEPFAR. USA har även omfattande projekt inom hälsosektorn för att öka användning av och tillgång till preventivmedel för att bromsa befolkningstillväxten. Tanzania är också mottagare av stöd från Millennium Challenge Compact sedan 2008. Ett stort antal amerikanska volontärer deltar via Peace Corps inom sektorerna utbildning, hälsa och miljö.

Av de nordiska givarna tillhör **Norge** och **Danmark** de tio största och båda bidrar med generell budgetstöd.¹²⁵ Zanzibar är en profilfråga för Norge. Danmark stödjer tre huvudområden; dynamisk privatsektor med en rad små projektstöd, hälsa och miljö. **Finland** hör till de små givarna i Tanzania och inriktar sitt stöd på fem sektorer. Finland hör till de minsta budgetstödsgivarna men är aktiv i den givarsamordnade dialogen och biträdande ordförande i ICT gruppen.

De bilaterala givare som nått längst i arbetsdelning och uppfyller EU:s principer om tre sektorer är Tyskland, Irland och Nederländerna (samt även de mindre Italien och Frankrike).

5.3. Stöd till civila samhället

USA är största förmedlaren av stöd till civila samhället med inriktning på hälsosektorn, särskilt för Hiv/Aids. Därefter är Sverige en av de största, och inom demokratisk samhällsstyrning störst. Stödet har bidragit till nya initiativ för ansvarsutkrävande på landsbygden samt till organisationer som främjar respekt för mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och fria medier. Sveriges roll motsvaras inte av andra givare. Stödet har synergier med de frågor Sverige lyfter i den politiska dialogen och dialogen genom budgetstödsprocessen vilket bidragit till större genomslagskraft.

Storbritannien är näst största givare av stöd till civila samhället inom demokratisk samhällsstyrning som huvudsakligen kanaliseras via två stora fonder Accountability in Tanzania samt Foundation for Civil Society. Tillsammans med Sverige stödjer Storbritannien också initiativet Twaweza.

Schweiz, Irland och Nederländerna har efter Sverige börjat betona vikten av att nå ut till lokal nivå med stöd till ansvarsutkrävande. De är emellertid relativt små givare till civila samhället.

EU stödet till det civila samhället i samarbete med den tanzaniska regeringen har inte fungerat då det var en byråkratisk konstruktion där regeringen ansvarade för utbetalning av stöd och nästan inget stöd utbetalades. EU har inte personal att ägna åt stödet till civila samhället vilket medför att dess effekt blir begränsad.

Slutsats:

För att inte bidra till ytterligare fragmentiseringen av utvecklingssamarbetet i Tanzania bör Sverige även i fortsättningen höra till de tio största givarna.

Fördelningen av givare verksamma inom olika sektorer är relativt jämn. Vad gäller stöd till civila samhället är Sverige största givaren till ansvarsutkrävande organisationer samt har en inriktning som inte fylls av andra givare.

De viktigaste multilaterala samarbetsparterna är Världsbanken och One UN som båda har kapacitet och stödjer angelägna utvecklingsfrågor.

6. Sveriges komparativa fördelar

6.1. Svenskt bistånds komparativa fördelar

Sverige har starka band med Tanzania. Det omfattande samarbetet som pågått i femtio år byggdes från början på en ömsesidig respekt mellan de båda länderna inom flera olika områden.

6.2. Sektoreffarenheter

Sveriges komparativa fördelar inom sektorerna och dialogen har analyserats i den oberoende utvärderingen¹²⁶. Generellt noteras att Sverige haft en konstruktiv och effektiv dialog samt uppvisat skicklighet i att hantera partnerskap och sociala kontakter. Sverige framhävs som en partner med förtroende hos Tanzania och som en naturlig allierad för organisationer i civila samhället.¹²⁷

En komparativ fördel inom energi är kombinationen av stort stöd och uthållig dialog på flera nivåer, samt viljan att engagera oss i rehabilitering av vattenkraftverk.

För Privatsektorutveckling lyfts integrering av privatsektorutveckling inom andra sektorer och att Sverige har en roll för att stödja en mer faciliterande roll för lokala myndigheter. Dessutom betonas möjligheten att inkludera stöd till privatsektorn i stödet till utbildning samt till energi. Sida noterar vidare att utvärderarna i avsnittet om stöd till handelsområdet tar upp att Sveriges ledande arbete vunnit förtroende hos både regering och givare.

För Utbildning betonas den roll Sverige hade för att återupprätta en konstruktiv dialog, med inriktning på kvalitet och mänskliga rättigheter. Sverige är dessutom den enda givaren som är engagerad i hela kedjan av primär, sekundär och tertiär utbildning. De långsiktiga relationerna inom högre utbildning framhålls.

För Forskning betonas samarbetet med COSTECH som en komparativ fördel för Sverige, liksom möjligheten att i framtiden länka forskningsstöd till högre utbildning.

För Demokratisk samhällsstyrning framhålls att Sverige är väl placerat för att gjuta nytt liv i dialogen om decentraliseringsreformen. Långsiktigt engagemang i utveckling av lokala myndigheter lyfts fram. Den starka betoningen av rättighetsperspektiv lyfts fram, liksom möjligheten att i framtiden länka forskning inom området med stöd till civila samhället på lokal nivå. Sverige har spelat en viktig roll även i antikorrupsionsarbetet.

6.3. Sveriges dialog

Sverige har bidragit till att lyfta fram frågor och engagerat sig i konstruktiv dialog inom en rad sektorer och tematiska grupper. Sverige har spelat en aktiv roll i att lyfta fram frågor för den

gemensamma dialogen. Ambassadens dialogstrategi har varit viktig för en samordnad och genomtänkt inriktning. Direkt involvering av ambassadören genom integrering mellan utvecklingsarbetet och den politiska dialogen lyfts också fram som viktigt för att sända tydliga signaler. Sverige är medveten om sitt relativa inflytande som mellanstor givare i Tanzania och engagerar sig i samarbete med andra i utvalda strategiska områden för att ha optimal och katalytisk effekt. Det är en svår balans mellan att bidra till utveckling genom dialog och att öka synlighet för dialogfrågor som kan gå emot harmoniseringsprinciper, men Sverige har hittills visat stor lyhördhet för denna avvägning.

7. Svenska aktörers erfarenhet och kunskap

Ambassaden har haft kontinuerliga möten med svenska företag och civilsamhällesorganisationer i Tanzania. Dessa möten har främst gällt ömsesidigt informationsutbyte men även Corporate Social Responsibility och mänskliga rättigheter i utvecklingsarbetet. Stora svenska företag i Tanzania är Scania, Ericsson samt privata entreprenörer inom telekom, turism och tryckeri- och förlagsbranschen. Svenska organisationer med närvaro är PMU, Forum Syd, RFSU och IOGT-NTO. Dessutom har Stockholm Environment Institute(SEI) och Riksrevisionen representanter i Tanzania. I samband med processen för att ta fram bedömningsunderlaget bjöds svenska företag och organisationer in till ett seminarium i Dar es Salaam. Där presenterades fattigdomsanalys och resultaten av det tidigare samarbetet.

Svenska aktörer bekräftade de slutsatser som Sida kommit fram till i ”Poverty and Development Assessment”. Vikten av medborgarutbildning och att stärka människors möjlighet till deltagande på lokal nivå samt att stärka lokala myndigheters roll för att driva utveckling betonades. Mänskliga rättigheters grundläggande betydelse betonades, liksom vikten av deltagande för att driva hållbar ekonomisk utveckling. Dessutom lyftes behovet av att skapa arbetstillfällen, framförallt inom jordbrukssektorn, vikten av tillgång till kapital och stöd till privatsektorn. Stärkta förutsättningar för entreprenörskap togs upp med betoning på infrastruktur och energi, fungerande ekosystem och demokratisk samhällsstyrning samt grundläggande social välfärd som utbildning och hälsa. Forskningsstöd, men baserat på tanzaniskt ägarskap togs upp.

De främsta möjligheterna ansågs vara naturresurser och miljöekonomi. Utbildning med förbättrad kvalitet togs upp som en grundläggande möjlighet, liksom yrkesutbildning. Civila samhällets roll för att lyfta viktiga frågor och ett ökat medvetande hos befolkningen om rättigheter togs upp. Dessutom nämndes svenska företags roll för att stödja utveckling av produktiva arbetstillfällen med goda anställningsvillkor och efterlevnad av lagar.

Bland riskerna lyftes brister i samhällsstyrning, politisk vilja att genomföra vissa reformer samt storskalig korruption. Civila samhällets svaga närvaro på landsbygden sågs som en risk. Dessutom ansågs budgetstödet vara en risk om det inte finns tillräcklig transparens. Risk för att klimatförändringar och den snabba befolkningstillväxten får negativa konsekvenser för fattigdomsminskning togs upp. Slutligen sågs det som en risk att Tanzania väljer att samarbeta med länder som är mindre transparenta än Sverige och står för värderingar som inte motverkar korruption.

Sveriges komparativa fördelar lyftes fram som mänskliga rättigheter, demokratisk samhällsstyrning och stöd till ansvarsutkrävande på lokal nivå. Dessutom betonades yrkesträning och dess betydelse för att skapa arbetstillfällen som en svensk komparativ fördel. Sveriges specifika roll och förtroende i Tanzania med möjlighet att fungera som en ”mäklare” mellan givare och Tanzanias regering lyftes fram. Dessutom togs sexuell och reproduktiv hälsa upp som en specifik svensk komparativ fördel. Svenska privatsektorns roll för att främja produktiva arbetstillfällen med respekt för arbetsrätt och miljö togs upp och med innovativa affärsmodeller.

Ambassaden föreslogs kunna stödja marknadsföringen av Tanzania till svenska företag. Dessutom föreslogs att svenska civilsamhällesorganisationer kan stärka kapaciteten hos tanzaniska organisationer.

Ett liknande seminarium hölls med tanzaniska representanter från civila samhället. De frågor som lyftes fram vid detta tillfälle var mycket snarlika den fattigdomsanalys Sida gjort med betoning av den stora andelen unga i Tanzanias befolkning. Dessutom betonades att Tanzania har starka policyer och ramverk men att implementeringen brister.

8. Biståndseffektivitet

8.1. Genomförande av internationella åtaganden

Tanzanias regering och givare tog under 2005-2006 fram en gemensam strategi för utvecklings-samarbetets roll i landet, Joint Assistance Strategy for Tanzania (JAST). JAST fokuserar på anpassning till nationella system, ökad förutsägbarhet om biståndsnivåer, öppen dialog mellan regering och inhemska intressegrupper samt förbättrad arbetsfördelning och komplementaritet mellan givare. Sverige var ordförande för givarna i arbetsgruppen om JAST och främjade i den rollen framgångsrikt givarkoordinering och Tanzanias regerings ägarskap.¹²⁸

Sveriges genomförande av åtagandena om biståndseffektivitet i Tanzania mättes i slutet av december 2009 och uppföljningen visar att alla mål, utom två, är på god väg eller t.o.m. bättre än det internt fastställda målet för 2010. Det ena målet som inte hade uppfyllts vid utgången av 2009 är "Bistandsflöden är anpassade till nationella prioriteringar". Detta har under 2010 förbättrats till följd av att energi- och forskningssektorn numera använder statens Exchequer system. Det andra målet är "att stärka kapaciteten genom samordnat stöd". Åtgärder som vidtas för att nå detta mål är att fasa ut kvarvarande insatser med icke samordnad tekniskt stöd. Målet beräknas vara uppnått 2012.

8.2. Dialog

Dialogen mellan Tanzanias regering och internationella givare har förändrats under de senaste tre åren. Den har blivit mer ansträngd som en följd av svaga resultat och kritik framförs oftare från båda parter. Det finns tecken på att såväl Tanzania som biståndsgivare uppnått en viss trötthet på Parisdeklarationens principer där Tanzanias regering drar sig bort från dialogen, blir mer försiktig med att dela information eller visa ägarskap. Samtidigt sänker givarna nivåerna på generellt budgetstöd och glider tillbaka till ökad detaljstyrning och mer projektstöd.¹²⁹

Samtidigt som dialogen på ett övergripande plan varit mer spänd, har det på sektornivå och i tematiska grupper förekommit mycket konstruktiv dialog. Dialogstrukturen är arbetskrävande och kräver att mycket tid ägnas åt samordning med andra givare som grund för dialogen med Tanzanias regering. För givare som inte leder någon grupp har avståndet till tanzaniska motparter ökat.¹³⁰

Dialogen stärks då utvecklingsdialog och politisk dialog samordnas. EU har vid vissa tillfällen fungerat samordnande för utvecklingsdialog. Efter Sveriges EU-ordförandeskap 2009 då tre dialogtillfällen genomfördes enligt Artikel 8, har det inte varit några dialogtillfällen mellan EU-ambassadörerna och Tanzanias regering.

Under den kommande strategiperioden bör Sverige fortsatt koordinera dialogen i utvecklingssamarbetet med den politiska. Den övergripande inriktningen bör vara mänskliga rättigheter med särskilt fokus på yttrandefrihet, rätten till information samt kvinnors och barns

rättigheter. Sverige bör dessutom hålla en fortsatt hög profil i dialogen om korruptionsbekämpning.

8.3. Arbetsdelning och komplementaritet

I linje med JAST målsättningarna om dialog och arbetsdelning har Tanzania utvecklat en omfattande biståndsarkitektur som innehåller 26 sektor- och tematiska grupper. I början av 2009 implementerades denna i överenskommelse med givarna och har lett till en ökad tydlighet om roller och ansvar för att aktivt bidra i sektor- och tematiska grupper. Svåra beslut om att minska antalet givare i vissa sektorer och att förespråka koncentration till färre sektorer hos alla givare har dock undvikits.

Den övergripande plattformen för att koordinera givarnas dialog med Tanzanias regering är Development Partners Group (DPG). På många sätt fungerar detta ramverk väl. Ett undantag är svårigheten att genomföra en effektiv politisk dialog kring större policyfrågor. Ett beslut har dock fattats inom givargruppen att inte föreslå några stora strukturförändringar i detta skede, de nya rutinerna måste ges möjlighet att sätta sig under längre tid. FN:s lokala representant samordnar biståndsgivargruppen tillsammans med en bilateral givare, för närvarande Schweiz. EU har dessutom arbetat fram en plan för genomförandet av Rådsslutsatserna om biståndseffektivitet och denna har gemensamt genomförts.

I praktiken har dialogen genom budgetstödsprocessen fyllt en viktigare roll för dialog om övergripande utvecklingsfrågor än DPG. Budgetstödsgivarna har en effektiv koordinering och etablerade kanaler till regeringen. I de olika sektor- och tematiska grupperna är det också tydligt att budgetstödsgivare oftast har en ledande roll i dialogen.

9. Risker

9.1. Korruption

Korruptionen är en faktor som riskerar att undergräva utveckling i alla sektorer och leda till att resurser inte utnyttjas effektivt för fattigdomsbekämpning. Om nya stora korruptionshärvor uppstår så medför det svinn från den offentliga budgeten som behöver utnyttjas effektivt för att nå resultat. Det innebär även en risk för att generellt budgetstöd till fattigdomsbekämpning inte kan genomföras som planerat eftersom korruptionsbekämpning är en underliggande princip till budgetstödet. Samtidigt förutsätter en fortsatt positiv utveckling i Tanzania, i takt med att de egna resurserna ökar, biståndsberoendet minskar och statsbudgetens relevans förstärks, att statsbudgeten används effektivt. Det talar för fortsatt budgetstöd. Andra kanaler riskerar att även de utsättas för korruption samtidigt som en sådan utveckling kan undergräva den kapacitetsstärkning som påbörjats inom de offentliga systemen. Bestickning och mutor i liten skala påverkar samtidigt utvecklingen inom alla sektorer och leder till otillbörligt inflytande och brist på rättssäkerhet. Ytterst är det de fattiga som förlorar på korruptionen då de som har resurser kan köpa sin väg till knappa offentliga resurser.

Risken för att korruption undergräver resultat bedöms vara relativt stor, men samtidigt befinner sig Tanzania i ett dynamiskt skede där stort folkligt tryck mot korruption byggs upp genom intensiv mediebevakning. Detta folkliga tryck är nödvändigt för att rubba maktpositionerna hos den elit som tjänat på storskalig korruption. Sverige bör fortsätta att aktivt följa bekämpningen av korruption i Tanzania för att ha god kunskap om situationen och lyfta det tydligt i dialogen, inte minst inom budgetstödet som tydligt ska verka för en demokratisk samhällsstyrning och effektivt resursutnyttjande. En övergripande strategisk ansats som syftar till att stärka ansvarsutkrävande och möjligheter på lokalnivå via decentraliseringsreformen förstärkt med direkta åtgärder

rekommenderas. Fortsatt stöd till Riksrevisionen och till civila samhällets granskande och ansvarsutkrävande roll är viktigt att fortsatt prioritera för att motverka korruption. Mediernas bevakning av korruption innebär samtidigt en kraft för ökat ansvarsutkrävande som kan stärkas ytterligare om lagstiftning om rätten till information antas enligt den prioritering som gjorts i utvecklingsplanen. Stöd till medier och dialog för att värna yttrandefrihet är därför också en viktig strategi för att motverka korruptionsrisken.

9.1. Politisk oro

Perioden efter valen 2010 har visat tendenser till ökade politiska spänningar på fastlandet. Om oppositionen får ökad styrka är det relativt hög risk att den möter starkt motstånd från partiet CCM som kan ta sig våldsamma uttryck. Även om risken är liten för storskalig konflikt så skulle övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och inskränkningar i den demokratiska processen negativt påverka förutsättningar för samarbetet i allmänhet och för generellt budgetstöd i synnerhet.

Sverige bör ha beredskap att stödja valprocessen 2015 för att motverka risken för våldsamerheter. Under perioden fram till nästa val kan medborgarutbildning och dialogskapande insatser för politiker på lokal nivå vara viktiga för att stärka en demokratisk kultur med samverkan mellan politiska partier, sådana insatser har nära koppling till decentraliseringsprogrammet. Ett begränsat stöd till parlamentet skulle också kunna innehålla stöd till dialogskapande mellan partier.

9.2. Bristande kapacitet och ägarskap

Det finns en tröghet i genomförande av reformer som riskerar att bromsa resultat för fattigdomsbekämpning inom alla sektorer. Denna tröghet är delvis kopplad till en ambivalens i politisk vilja till förändringar som kan påverka rådande maktbalans och delvis till svag kapacitet att driva komplexa reformer. Den långsamma takten är också en följd av den hierarkiska kultur som är en kvarleva från enpartistaten och som leder till att endast högsta ansvariga kan fatta beslut, med stor fördröjning som följd. Sammantaget är det risk att denna tröghet leder till att givarna fokuserar på mikro-management inom områden som bör vara regeringens ansvar. Olika prioriteringar från olika aktörer riskerar att leda till ett överflöd av prioriteringar som regeringen försöker svara upp mot, men inte har kapacitet att klara.

Risken för fortsatt tröghet i reformer är moderat och är samtidigt en kärnfråga i Tanzanias utvecklingsproblematik. Sverige kan minska riskerna genom att i sektorerna arbeta genom systemen och stärka deras kapacitet genom att tydligt följa resultat och föra dialog om hinder för genomförande. Stödet till civila samhällets granskande roll med krav på insyn i budgetar och uppföljning av kvalitet i offentlig service inte minst på lokal nivå bidrar också till att inhemska aktörer driver på reformer. Sverige bör även verka för att regeringens ägarskap för landets utveckling respekteras av givarkretsen.

9.3. Energikris

Otillförlitlig tillgång på elektricitet är ytterligare en riskfaktor som kan bli en akut kris. Lägre nederbörd än förväntat har i år, liksom 2006, lett till att vattennivån i landets dammar för vattenkraft sjunkit till en kritiskt låg nivå med följd att elektricitet ransoneras under minst tolv timmar per dygn. Bristen på elektricitet får negativa konsekvenser för företagsverksamhet och orsakar förlust av arbetstillfällen hos såväl stora som små företag. Risken för återkommande energikriser med några års mellanrum är relativt hög då det krävs omfattande investeringar i utbyggnad av elinfrastruktur. Tanzania prioriterar investeringarna i Mkukuta II och Sverige följer genomförandet nära i dialog och uppföljning inom samarbetet med energisektorn och kan därigenom bidra till att minska framtida risk för energikriser.

9.4. Bristfällig hantering av naturresurser och klimatförändringar

Risken för längre torka, den höga takten på avskogning och markförstöring är också faktorer som får stora negativa följder för människor som lever i fattigdom då livsmedelsförsörjning inte kan tryggas. Detta får stora konsekvenser för undernäring liksom för jordbruksinkomster och skador på infrastruktur. Effekter av klimatförändringar märks redan i Tanzania och riskerar att på längre sikt få mycket omfattande konsekvenser för tillväxt och förutsättningar för fattigdomsbekämpning.¹⁵¹ Sverige stödjer innovativa initiativ inom energisektorn för att på lång sikt bidra till att motverka och integrera riskerna med klimatförändringar.

Naturresurserna är viktiga möjligheter till utveckling och fattigdomsminskning, men medför även stora risker såsom korruption, instabil makroekonomi på grund av volatila världsmarknadspriser etc. Korruption i kombination med dålig offentlig insyn, otydliga ägandeförhållanden och svaga institutioner medför risk att resurserna missanvänds vilket liksom i många andra resursrika länder skulle kunna leda till mer korruption och ökad risk för interna konflikter kring inkomsterna. Det är relativt hög risk att naturresurser endast i begränsad utsträckning kommer till effektiv användning för att minska fattigdom. En strategi för att motverka problematiken är att Tanzania är på väg att ansluta sig till ”Extractive Industries Transparency Initiative” för att motverka riskerna. Sverige bör noga följa denna utveckling. Civila samhällets och mediernas roll för ansvarsutkrävande är även här viktigt för fortsatt bevakning och debatt mot missanvändning av resurser.

Slutsats: Riskerna i Tanzania sammanfaller till stor del med landets utvecklingsproblem och vad det i sin tur innebär för biståndets möjligheter att nå resultat. Det innebär att riskerna är förutsägbara och att konsekvenserna till största delen handlar om låg effektivitet för genomförande av regeringens politik. Sverige bör adressera riskerna i både stöd och dialog för att nå resultat för fattigdomsminskning.

10. Överväganden och slutsatser

Omfattningen och djupet av fattigdomen och den höga befolkningstillväxten innebär att det kommer att vara en stor utmaning att minska fattigdomen i Tanzania. Trots den höga tillväxten har inkomstfattigdomen bara minskat marginellt från 2002 till 2007, och mindre på landsbygden än i urbana områden.

De rika naturresurserna i Tanzania är en tillgång men innebär också en risk för ökad fattigdom om de inte hanteras väl och om inte kapaciteten för anpassning till effekter av klimatförändringar och riskhantering förstärks avsevärt.

Regeringens reformprogram har inte varit effektiva. En orsak är ledningens brist på kapacitet tillsammans med begränsat ansvarsutkrävande och otillräcklig transparens vilket blockerar reformer i alla sektorer och skapar förutsättningar för korruption. Denna brist är en del av den tidigare kulturen från enpartistaten med en centraliserad maktstruktur och en elit som saknar intresse av att förändra sina maktpositioner. Övergången till flerpartisystem är inte fullt genomförd och utvecklingen av demokrati går långsamt. Inte heller övergången från planekonomi till marknadsekonomi är helt genomförd. Privata aktörers roll för utveckling begränsas av ett svagt näringslivsklimat samt av brist på infrastruktur som vägar och energi.

Tanzania har gjort stora framsteg för att öka tillgång till utbildning och minska barnadödlighet. Kampen mot inkomstfattigdom i Tanzania har däremot stagnerat och det behövs ett nytänkande. I den nya utvecklingsplanen – Mkukuta II – visar regeringen att det finns ett nytänkande för att effektivisera bekämpningen av fattigdomen. Där prioriteras ökad tillväxt och ökad produktivitet i

jordbruket. Dessutom lyfts vikten av minskad befolkningstillväxt, kvalitet i utbildning och insatser för ökat ansvarsutkrävande och transparens. För att denna nya utvecklingsplan ska få genomslag, behöver ytterligare prioriteringar göras och genomförandet få fart och styrka. I huvudsak måste resurserna för detta mobiliseras lokalt men givarna måste också överväga motsvarande förändringar av både former och innehåll i stöden till Tanzania för att för att nydaningen skall få effekt.

Befolkningens och det civila samhällets aktiva uppföljning av resultat och deras återkommande krav på effektiv användning av statliga resurser är en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt reformarbete. Medierna har en strategisk roll i bevakning och ansvarsutkrävande för att driva på förändringar och motverka korruption.

10.1. Sveriges och utvecklingssamarbetets strategiska roll

En strategi för svenskt stöd till Tanzania måste ha som utgångspunkt att en fortsatt hög tillväxt i ökad omfattning kommer den fattigaste delen av befolkningen till godo. Sida föreslår att huvudinriktningen för de kommande årens utvecklingssamarbete bör vara att *fokusera på lokal nivå med betoning på att människor som lever i fattigdom ska styra utvecklingens inriktning och direkt ta del av utvecklingens vinster.*

Sverige bör även fortsatt vara en viktig dialogpartner under den kommande strategiperioden och bör därför inte bli en mindre givare i landet.

10.2. Utvecklingssamarbetets inriktning fokus och utformning

Sida föreslår att utvecklingssamarbetet fokuseras tydligare i Tanzania. Utgångspunkten för denna fokusering baseras på Tanzanias prioriteringar formulerade in den nationella utvecklingsplanen inklusive den tanzaniska regeringens bedömning om var Sverige gör bäst nytta, samt en bedömning om svenska styrkor och erfarenheter. På detta sätt förstärks förutsättningarna för Sverige att utforma ett effektivare program, spela en roll i dialog, påverka inriktning på stödet på sektornivå och få en roll för att driva nytänkande.

Det svenska utvecklingssamarbetet bör genomföras med ett särskilt fokus på kvinnor och ungdomar som både målgrupp och aktörer. De tematiska prioriteringarna för svenskt utvecklingssamarbete – jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati, samt miljö och klimat – föreslås få en stärkt betoning i svenska stödet till valda sektorer i Tanzania. Utvecklingssamarbetet bör vidare genomföras på ett sådant sätt att det bidrar till att etablera bärkraftiga politiska, ekonomiska, sociala och kulturella relationer mellan tanzaniska och svenska aktörer i syfte att på sikt kunna fasa ut biståndet.

Agendan för biståndseffektivitet bör fortsätta att styra utvecklingssamarbete med fokus på utvecklingsresultat och resultatstyrning, inhemskt ägarskap och ömsesidigt och inhemskt ansvarsutkrävande.

10.2.1 Biståndsinstrument och kanaler

Utgångspunkten bör vara att samarbetet skall vara programbaserat, i första hand genom de offentliga strukturerna och systemen. När så sker bör detta kompletteras med ett kapacitets- och systemstärkande stöd och med särskilda kontroller och försiktighetsåtgärder för att hantera och bemöta risken för korruption. Stödet till dessa strukturer och system kompletteras med stöd till FN systemet och genom icke statliga aktörer för stärkt ansvarsutkrävande samt ökad delaktighet och ägarskap för Tanzanias utvecklingsansträngningar.

Samtidigt skall nya öppningar sökas för att hitta alternativa kanaler. De särskilda instrument som utvecklats inom det s.k. B4D initiativet bör användas i större utsträckning under strategiperioden, liksom lån och garantier istället för gåvobistånd. Härigenom uppmuntras ett närmare samarbete med näringslivet genom smarta partnerskap som är både kommersiellt och miljömässigt lönsamma och som har en potential att snabbt ge effekt i arbetet med att bekämpa fattigdomen. En ny inriktning av det svenska stödet måste få genomslag i samtliga kvarvarande sektorer för att utnyttja synergier och ge det samlade stödet maximal effekt. Tyngdpunkten förskjuts från stad till landsbygd och stödet inriktas på att nå ett stort antal fattiga med en större andel riktade insatser. Detta fokus på lokal nivå syftar till att: *Öka fattiga människors möjlighet att själva driva förbättringen av sina levnadsvillkor.*

10.2.2 Generellt budgetstöd

Tanzanias regering prioriterar fortsatt svenskt *generellt budgetstöd*. Även Sida bedömer att Sverige bör fortsätta med generellt budgetstöd för fattigdomsbekämpning. Budgetstödet är en långsiktig stödform som prioriterar den tanzaniska regeringens ägarskap och genomförande av en nationell politik för att bekämpa fattigdom. Tanzanias biståndsberoende minskar och med ökande egna resurser är det landets egen kapacitet och egna system för att förvalta dessa resurser väl som kommer att vara avgörande för utvecklingen. Relevansen för budgetstödet med sitt fokus på ett effektivt genomförande av utvecklingspolitiken och förbättrad hantering av resurserna i statsbudgeten blir därmed högre.

Resultaten av budgetstödet har varit positiva även om reformtakten varit långsam och förväntningarna inte infriats till fullo. Det finns en klar politisk inriktning mot att prioritera reformer och områden som effektivt kan minska fattigdomen. Genomförandet i praktiken och ett tydligare genuint ägarskap hos regeringen blir viktigt för att politiken ska lyckas nå resultat och där stöttar budgetstödet genom den dialog om resultat och åtgärder som sker löpande på hög nivå. Överlag har dock dialogen inom budgetstödet varit mindre framgångsrik under de senaste fem åren än vad givarna förväntat sig¹⁰¹. Samtidigt är det viktigt att notera att dialogen inom budgetstödet, oavsett tillkortakommanden, är den enda fungerande policydialogen på övergripande nivå med regeringen. Trots långsamhet i att genomföra överenskommelser så blir dessa till slut genomförda.

Korruptionens omfattning och hantering har följts nära av ambassaden och Sida och det finns frågetecken kring politisk vilja och effektivitet i regeringens korruptionsbekämpning. Den fortsatta hanteringen av korruptionsproblematiken blir avgörande inför beslut om utbetalning av budgetstöd. Samtidigt bedöms budgetstödsdialogen vara den mest effektiva vägen att påverka korruptionsbekämpningen

Nivån på generellt budgetstöd är viktig att bedöma noggrant i ljuset av att andra givare förväntas sänka sina åtaganden om budgetstöd. Resultat och effektivitet ska även i fortsättningen vara avgörande för utbetalning av volymer. Sverige bör fortsatt vara aktiv i dialogen kring utveckling och stärkande av Tanzanias offentliga finansiella system. Kopplingar mellan generellt budgetstöd och insatser för ökat ansvarsutkrävande och transparens inom demokratistödet bör prioriteras. Ökad koordinering med Europeiska kommissionens budgetstöd bör övervägas.

Ett fortsatt budgetstöd innebär också ett väsentligt risktagande från svensk sida, men är å andra sidan en av de viktigaste åtgärderna för att långsiktigt minska riskerna i Tanzania. Ur ett portfölj perspektiv finns även stora synergier mellan budgetstödet och sektorengagemanget, vilket inte minst erfarenheterna från undervisningssektorn påvisar. Dessa skulle gå förlorade om budgetstödet behöver avbrytas till följd av försämringar inom de fem områden som utgör grundläggande förutsättningar. En negativ utveckling på kort sikt som innebär att högnivå dialog

behöver hållas eller att utbetalningar tillfälligt innehålls bör dock ses som en möjlighet att komma till rätta med själva grunden för ett samarbete.

10.3. Sektorer

Tanzanias prioriteringar och Sidas bedömning är att Sverige bör fokusera sitt stöd till *demokratisk samhällsstyrning, energi* och *utbildning*. Fokus på dessa tre sektorer med integrerat stöd från insatser inom forskning och privatsektorutveckling skulle också innebära möjligheter till *synergier* i det samlade utvecklingssamarbetet. Stöd till såväl fastlandet som till Zanzibar bör ingå i alla tre sektorer.

10.3.1 Demokratisk samhällsstyrning

Hur majoriteten av befolkningen reagerar och agerar är nyckeln till förändring i det tanzaniska samhället. Mer information och ökade möjligheter till ansvarsutkrävande behövs för att fattiga människors intressen bättre ska tas tillvara och inte minst för att minska korruptionen. Stöd till yttrandefrihet och medier som når ut på landsbygden, medborgarutbildning och förbättrat deltagande på lokal nivå är avgörande. Decentraliseringsreformen har stor betydelse både för fördjupning av demokratin, förändring av den centraliserade maktstrukturen samt för att stödja privatsektorutveckling, entreprenörskap och möjligheter till inkomster på lokal nivå. Decentraliseringsreformen är också direkt kopplad till jämlik fördelning av resurser inom utbildningssektorn. Regeringen prioriterar reformen i policy och planer, men möter i praktiken motstånd från centrala delar av regeringen som ser sitt inflytande minska. Denna ambivalens måste Tanzania åtgärda och det blir en av de centrala frågorna i sektordialogen.

Sverige har en särskild funktion genom att kunna koppla decentraliseringsprocessen till stöd till aktörer i civila samhället som både ökar tillgången till information och driver på för ökat ansvarsutkrävande på lokal nivå. Sverige är den största givaren till ansvarsutkrävande organisationer och enda land med tydlig profil för att stödja respekt för mänskliga rättigheter. Sveriges integrerade ambassad är en styrka som innebär att stöd till mänskliga rättigheter länkas till den politiska dialogen med ömsesidigt stärkande som resultat. Fortsatt dialog om ökad respekt för mänskliga rättigheter behövs särskilt vad gäller yttrandefrihet, rätten till information, samt barns och kvinnors rättigheter. Sverige har utvecklat nya metoder att stödja ansvarsutkrävande på lokal nivå som är viktigt att bygga vidare på då den rollen inte fylls av andra givare. Erfarenheter av dialoginitiativ som använts i andra länder kan föras in i fortsatt stöd till utveckling av effektiva metoder för civila samhället. Kapacitet till uppföljning av resultat behöver stärkas.

Stödet till civila samhällets ansvarsutkrävande är inriktat på att säkerställa att regeringens budget används på ett sätt som ger bästa effekt för att minska fattigdom. Stödet är därför ett viktigt komplement till generellt budgetstöd för fattigdomsbekämpning. Därtill bör enstaka insatser som länkar till ansvarsutkrävande på nationell nivå som stöd till media ingå i portföljen. Även riktat stöd till valprocesser, till parlamentets ansvarsutkrävande funktioner och kapacitetsutveckling inom de offentliga finansiella styrsystemen bör övervägas. Om lagstiftning införs för rätten till information bör Sverige ha beredskap att stödja genomförande av lagen genom kapacitetsutveckling och användning av ny teknik.

Jämställdhet integreras i alla sektorer, men riktade insatser genom civila samhället för att stärka kvinnors rättigheter kan även stödjas och kopplas till dialogen om kvinnors rättigheter.

10.3.2 Utbildning, lärande och forskning

Den ökade tillgången till utbildning är viktig att bygga vidare på och då särskilt ge prioritet åt att stärka kvaliteten på utbildning samt på jämlikhetsaspekter så att olika delar av landet får likvärdig

utbildning och så att elever går ut skolan med adekvata kunskaper. Utbildning är nödvändig för tanzaniska medborgares möjlighet att förbättra sina levnadsvillkor då det är starkt kopplat till inkomst, hälsa och inte minst för att hejda befolkningstillväxtens hastighet.

Inom utbildnings- och forskningssektorn finns en tydlig koppling till privata sektorn och skapandet av produktiva arbetstillfällen. Det kräver dock prioritering av praktisk kunskapsutveckling och yrkesutbildning. Sverige har kunskap och tradition av att stödja yrkesutbildning och kontakt med svenska företag kan också utnyttjas till kunskapsutbyte om behov inom olika sektorer. Innovativa initiativ för att stärka yrkesutbildning kopplad till privata sektorns behov kan också stödjas genom Business for Development (B4D). Möjligheter finns också att stödja så kallad "livskunskap" bland unga tanzanier om entreprenörskap och inkomstmöjligheter inom och utanför jordbruket bland annat genom samarbete med mediaföretag, lokalradio och civilsamhällesorganisationer. Särskilda förutsättningarna finns för att stödja kvinnor som entreprenörer och ekonomiska aktörer.

Inom utbildningssektorn finns bara ett par givare med samma inriktning som Sverige och vi har fyllt en viktig roll i dialogen. Genom att stödet enbart går genom budgetstödet har Sverige bidragit till biståndseffektivitet. Det faktum att Tanzanias regering prioriterar fortsatt svenskt stöd till utbildningssektorn visar den vikt som tanzanierna lägger vid biståndseffektivitet och att Sverige ses som en värdefull motpart i dialogen. En framgångsrik sektornärvaro med flexibelt och efterfrågat stöd av strategisk karaktär har kombinerats med finansiering av sektorn via det generella budgetstödet som även stöttat i dialogen. Regeringen betonar att Sveriges stöd till att förbättra utbildningens kvalitet är viktigt, inklusive stödet för att utnyttja ny teknologi inom utbildningssektorn. Sverige driver här ett innovativt projekt tillsammans med utbildningsministeriet för fortbildning av lärare med hjälp ny teknologi, ICT. Användandet av ICT inom utbildningssektorn har tydliga synergieffekter med stödet till landsbygdselektrifiering. Stödet till utbildning och lärande har också klara synergier med decentraliseringsreformen då lokala myndigheter ansvarar för primär och sekundär utbildning. Utbildning har också direkta effekter för att möjliggöra mer kvalitativt deltagande i demokratiska processer.

Sverige har gett stöd till organisationer som når ut till landsbygden och som engagerar medborgare i att följa upp kvaliteten i utbildningen och att deras rättigheter tas tillvara i utbildningssystemet. De initiativ som utvecklats för att följa upp kvaliteten och driva dialog från civila samhället är viktiga att fortsatt stödja och utveckla. Det kopplar även till stödet inom demokratisk samhällsstyrning för att stärka ansvarsutkrävande.

På Zanzibar har Sverige gått i framkant för att stärka integrering av rättighetsperspektivet inom utbildningssektorn och för att inkludera barn med funktionshinder i utbildningen. Den inriktningen är viktig att bevara då Sverige fyller en unik funktion här.

Sverige har som enda givare varit verksam i såväl primär, sekundär som tertiär utbildning samt forskning, vilket innebär ett helhetsperspektiv som är värt att bevara. Sverige är också den dominerande givaren inom stöd till forskning. Samtidigt är det Sidas bedömning utifrån fattigdomsanalysen och regeringens egen ökade prioritering av forskningsfinansiering att forskningsstödet bör förändras men fortsätta i begränsad omfattning under kommande samarbetsperiod.

Forskning har inom vissa projekt bidragit till mycket viktiga resultat till ömsesidig nytta för både Tanzania och Sverige. Självbärande relationer mellan institutioner och forskare i de båda länderna har utvecklats och pågår idag i stor omfattning utanför landsamarbetet. För att stödja och säkerställa varaktigheten hos några av de framsteg som gjorts kan därför ett begränsat forskningsstöd motiveras. Vidare finns anledning att fortsätta den redan inslagna vägen att ge stöd till forskning för evidensbaserat beslutsfattande om utvecklingspolitiken. Sådant stöd skulle

utgöra ett viktigt komplement till generellt budgetstöd. Ett begränsat forskningsstöd skulle även bidra till att ge Tanzania bättre möjligheter att delta i den globala dialogen kring t.ex. hälso- och klimatfrågor. Därutöver skulle riktade forskningsprogram inom de prioriterade sektorerna kunna utgöra viktiga komponenter i nästa strategi.

10.3.3 Infrastruktur/Energi

Utveckling av infrastruktur är nödvändig för fortsatt och ökad tillväxt, för utveckling av privatsektorn och för att därigenom skapa inkomstmöjligheter som är en förutsättning för fattigdomsbekämpning. Otillräcklig och otillförlitlig tillgång på elektricitet är ett av de största hindren för företagsamhet i Tanzania.

På landsbygden nås enbart 2.5% befolkningen av elektricitet medan den totala siffran för landet är 14%. Elektricitet kan bidra till förbättrade levnadsvillkor genom att skapa bättre möjligheter för förädling av råvaror, bland annat jordbruksprodukter, och därmed bidra till ett mer produktivt jordbruk.

Elektricitet är nödvändig för att stärka effektivitet och transparens hos lokala myndigheter samt för att använda ny teknik i fortbildning av lärare på landsbygden. Elektricitet är också en viktig faktor för att kunna rekrytera lärare till avlägsna områden. I svenskfinansierade elanläggningar har optisk fiber dragits fram vilket underlättar framtida internetanknytning. Det finns synergier till yrkesutbildning för att utveckla privatsektorinitiativ för förnyelsebar energi. Synergier finns även för att följa kvaliteten i energimyndigheten Rural Energy Agencys arbete och prioriteringar på lokal nivå genom kontakter med lokala myndigheter.

Sverige har en komparativ fördel inom sektorn genom det långvariga engagemanget och den breda svenska kunskapsbasen, och kan i kraft av dominerande givare inom sektorn som dialogpart ena givare och föra konstruktiv dialog med regeringen. Sverige har lett utvecklingen mot programansats inom energisektorn genom etableringen av Rural Energy Agency and Fund, vilket är viktigt att konsolidera och fortsätta utveckla. Ett sätt att fortsätta ge stöd till utvecklandet av en långsiktigt hållbar energisektor, är att människor som påverkas av kommande investeringar ges möjlighet att påverka besluten genom ökad tillgång på information och ökad möjlighet att påverka. Så kan ske om Sverige argumenterar för att en strategisk miljöbedömning (SEA) i linje med internationella överenskommelser ska göras av kommande sektor- och subsektorplaner inom energiområdet.

Initiativ för att integrera rättighetsperspektivet i stöd till energisektorn har inletts för att säkerställa transparens och ansvarsutkrävande i sektorn som är utsatt för korruption. Detta kommer att prioriteras liksom en fortsatt integrering av Hiv/Aids frågor i sektorn.

Sverige har en viktig roll för att stödja hållbara energikällor med prioritering av vattenkraft. Utveckling av förnyelsebara energialternativ har getts prioritet av Sverige som haft en avgörande roll i stödet till aktörer inom området, bl.a. för att utvidga marknaderna till att omfatta landsbygden och för att ge stöd till utveckling av regelverk och kapacitet för biobränsle. I fortsatt stöd finns möjlighet att ytterligare integrera klimathänsyn. Innovativa initiativ för att motverka klimatförändringar av energiförbrukning kan prioriteras genom t ex lågenergispisar och stöd till fortsatt teknikutveckling för förnyelsebar energi. Tillgång till hushålls elektricitet kan också prioriteras i nya och innovativa lösningar med solenergi. Här finns en svensk resursbas med kunskapsutbyte och samarbete med Stockholm Environment Institute samt med svenska företag som forskar på teknikutveckling inom området. Stöd till forskning om förnyelsebar energi och om biobränsle kopplat till klimatförändringar och bibehållna ekosystem blir viktigt att inkludera.

Privatsektorstöd är också direkt kopplat till energistödet då privata sektorn deltar både som producenter, utvecklare och distributörer av energi. Utvecklingslån och garantier är ett viktigt instrument för stöd till energisektorn.

10.3.4 Övriga överväganden

Sida rekommenderar inte fortsatt direkt stöd till privatsektorutveckling. Sveriges nuvarande stöd till sektorn är begränsat då den inriktning som valdes med stöd till stora, av centralregeringen utformade reformprogram, har haft omfattande start- och implementeringsproblem. Tanzanias regering har inte prioriterat att Sverige stannar kvar inom privatsektorutveckling och utvärderarna har inte funnit komparativa fördelar för Sveriges engagemang i sektorn utöver arbetet inom handel samt möjligheten att integrera privatsektorutveckling i stödet till decentraliseringsreformen, energisektorn och utbildningssektorn. Riskerna med fortsatt direktstöd skulle vara relativt stora vad gäller möjligheterna att nå bredare resultat samt med hållbarhet i givarinitierade och eventuellt givarledda initiativ. Sidans bedömning är därför att effektiviteten blir högre om privatsektorutveckling aktivt behandlas som en tvärfråga inom de tre valda sektorerna. Initiala tankar om hur en sådan integrering av privatsektorstöd och ett aktivt engagemang med privatsektoraktörer skulle kunna utformas finns i sektoravsnitten ovan

10.4. Kompletterande stöd

10.4.1 Stöd till One UN-reformen

Ett stöd till One UN i Tanzania är viktigt och föreslås för att ge stöd till fortsatt FN-reform. Det skulle bidra med stöd till att bromsa befolkningstillväxten, samt till sociala fattigdomsfrågor som undernäring och pensioner. FN i Tanzania har skapat ett väl sammanhållet program som dock i hög grad saknar finansiering. Detta innebär risk för krav från enskilda FN organ om projektstöd och öronmärkning, vilket bör undvikas. Vid stöd till One UN kan Sverige fokusera uppföljning på utbildning och demokratisk samhällsstyrning.

10.4.2 Handel

Oavsett om Sverige fortsätter med direkt stöd till privatsektorutveckling eller inte bedöms det vara relevant att ge fortsatt stöd till vissa handelsinitiativ, vilket inte skulle räknas in i sektorvalen. Strategiska handelsprojekt kan stödjas både genom regionalt samarbete och i landsamarbetet.

10.5. Former för samarbetet

Samarbetet i Tanzania föreslås förändras så att det riktar ett starkare fokus på den lokala nivån och koncentreras ämnesmässigt till tre sektorer med möjlighet till stora synergieffekter. I tillägg till dessa sektorer föreslås samarbetet fortsatt arbeta nära med forskningens aktörer samt främja en integration av privatsektorutveckling inom valda sektorer. Förnyelsen består också i att aktivt söka samarbete med en bredare krets aktörer genom att komplettera det föreslagna budgetstödet och stat till stat samarbetet inom valda sektorer med samarbete med icke statliga aktörer inom civilsamhället och den privata sektorn. På detta sätt, genom att arbeta från lokal till central nivå samt med en bred krets av samhällets aktörer bidrar Sverige till att stärka ägarskapet för utvecklingsansträngningarna och förbättra förutsättningarna för ett effektivt ansvarsutkrävande.

Utvecklingssamarbetets föreslagna inriktning är att fokusera på lokal nivå med betoning på att människor som lever i fattigdom ska styra utvecklingens inriktning och direkt ta del av utvecklingens vinster inom valda sektorer. Sida ser därför ett behov av en flexibel strategi och tillämpning av sektorbegreppet som ger ett utrymme för att stödja och stärka inhemska processer och förändringsaktörer, inklusive forskarsamhället och media, som kan spela en nyckelroll i att

främja och driva inhemsk resursmobilisering, ökad öppenhet och insyn, ansvarstagande, ansvarsutkrävande, icke-diskriminering, deltagande, jämställdhet samt förändrade maktrelationer. Syftet är att på ett mer strategisk sätt underifrån stärka den inhemska politiska debatten kring dessa frågor och därmed främja inhemskt ansvarsutkrävande.

Innovativa metoder för att öka effekten av utvecklingssamarbetet behöver utvecklas. Inom utbildningsområdet finns exempelvis möjligheter att utforska ”cash on delivery”, som innebär att stöd utbetalas efter resultat. Stöd till sociala trygghetssystem som pensioner skulle också vara en möjlighet med stark fattigdomsinriktning, eventuellt som en del av budgetstödet. Förslag är i dagsläget inte fullt utvecklade för att ta i bruk i Tanzania men Sverige bör prioritera dialog om nya metoder för samarbetet, samt överväga att bidra till utveckling av pilotprojekt. Även direkta transfereringar eller kontantersättningar till familjer som visat goda resultat för fattigdomsminskning i andra länder som Brasilien och Sydafrika kan ytterligare utforskas för att försöka koppla sådana initiativ till utbildningssektorn.

Nya innovativa metoder och flera aktörer bedöms kunna bidra positivt till resultaten, men medför även risker eftersom ny mark bryts. Erfarenheterna visar att det tar tid innan nya aktörer skapar en egen kapacitet och erfarenhet inom ramen för utvecklingssamarbetet och nya metoder ställer nya krav och riskerar baseras på bristande evidens i den aktuella kontexten. Den föreslagna inriktningen med fokus på lokalnivå bedöms även bli mer arbetsintensiv – inte minst då kapaciteten lokalt är svagare. Med anledning av detta finns det orsak att kraftsamla begränsade svenska resurser inom ett fåtal sektorer, men även att fokusera inom dem. Det är nödvändigt för att undvika att den flexibilitet och innovation som föreslås inte skall leda till fragmentisering eller ge avkall på biståndseffektivitet. Det innebär dock en förhöjd portföljrisk om antal sektorer minskar samtidigt som medianstorleken och längden på insatserna skall öka. Vidare bör nya former för samarbete utvecklas i takt med lokal kapacitet och lärande.

Källhänvisningar

¹ Human Development Report 2010, Tanzania. UNDP, Nov 2010.

² Motsvarande cirka 58 000 Tz shillings/månad. Poverty and Human Development Report Tanzania, 2009.

³ Gini koefficienten mäts från värdena 0 till 1 där 1 är maximal ojämlikhet. Som jämförelse har Sverige Gini koefficient 0.23, USA 0.45, Etiopien 0.30 och Kenya 0.42.

⁴ Mkukuta Annual Implementation Report 2009/10.

⁵ Antalet sysselsatta ökade från 13 470 617 till 16 627 133 mellan år 2000 och 2006, samtidigt ökade dock den arbetsföra befolkningen från 17 543 378 till 21 003 960 enligt ILO MDG Employment Brief 2010.

⁶ 80,7% av kvinnor samt 79,6% av män har sysselsättning.

⁷ Cirka 75% (en minskning från 82% år 2000).

⁸ Källa: Ministry of Education and Vocational Training (2010), Basic Education Statistics in Tanzania. Kommentar: Det bör noteras att faktisk närvaro i skolan är lägre, det uppskattas att cirka 20% av inskrivna elever inte är närvarande i skolan. Deltagande i sekundärutbildning har ökat från 20,6% år 2007 till 30,8 % år 2010.

⁹ Tillgången till tertiär utbildning har ökat, men huvudsakligen är det barn från rikare familjer som tar del av denna. Bland de fattigaste 40% av befolkningen deltar endast 4% i tertiär utbildning. Basic Education Statistics in Tanzania (BEST 2010)

¹⁰ REPOA, NBS, UNICEF (2009), Childhood Poverty in Tanzania; Deprivation and Disparities in Child Well-being.

¹¹ Barnadödligheten under fem år var 81 per 1000 barn 2010 jämfört med 137 per 1000 barn 1996-1998, enligt Tanzania Demographic and Health Survey 2010. Andelen barn som vaccinerats är högre i urbana områden än på landsbygden.

¹² Mödradödligheten minskade från 920 till 790 per 100,000 förlossningar mellan 2000 och 2008, enligt uppskattningar av WHO.

¹³ Effekter av HIV/Aids och undernäring bland vuxna bidrar till låg produktivitet inom alla sektorer. Tanzania HIV/AIDS and Malaria Indicator Survey (THMIS) 2007/2008.

¹⁴ Malariafallen minskade på fastlandet från 31 600 per 100 000 tanzanier 2003 till 27 000 år 2007, på Zanzibar minskade malariafallen samtidigt från 44 000 till 0.8 fall per 100 000 personer Källa: MDG Report Mid Way Evaluation 2008, UNDP.

¹⁵ Samtidigt hindras många personer från att få vård på grund av kostnader och att hälsokliniker är ojämnt fördelade över landet. Även om avstånd till hälsokliniker har minskat så är det fortfarande stor brist på utbildad hälsopersonal. Källa: MDG Report Mid Way Evaluation 2008, UNDP.

¹⁶ Cirka 45% jämfört med 79% i urbana områden.

¹⁷ Power Analysis: A Study of Participation at the Local Level in Tanzania. Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS). January 2011.

¹⁸ 42% consider that quality of participation has improved in the last five years according to Power Analysis: A Study of Participation at the Local Level in Tanzania, 2011.

¹⁹ Ibid. CCM byggde under enpartisystemet en organisation ner till bynivå som fortfarande är delvis intakt. För oppositionspartierna är det dyrt och komplicerat att nå ut till befolkningen. Att framföra avvikande åsikter ses av många som hotfullt och det finns en rädsla för att uttrycka åsikter som går emot lokala ledare.

²⁰ Power and Policy Slippage in Tanzania – Discussing National Ownership of Development. Göran Hydén and Max Mmuya. Sida studies no 21, 2010.

²¹ Regeringen har nyligen uttalat intentioner att se över landets författning, vilket innebär en möjlighet att fullborda övergången till flerpartisystem. Valreformer prioriteras i landets nya fattigdomsstrategi Mkukuta II, och översyn av författningen lyftes i President Kikwetes nyårstal januari 2011.

²² Regeringspartiet CCM och staten är fortfarande delvis sammanlänkade. Den politiska mansdominerade eliten har nära koppling till den ekonomiska eliten vilket bidrar till ett starkt intresse för att bevara nuvarande situation.

²³ Under the Same Shade, Popular Perceptions of Political Change and the Challenges of Consolidating Multiparty Democracy in Tanzania. Petri Ruotsalainen, PhD thesis, University of Gothenburg 2009

²⁴ Fortfarande finns dock förlegad medielagstiftning från 1976 som ibland utnyttjas för att tillfälligt stänga kritiska tidningar. Utgivningsförbud under tre månader gavs för MwanaHalisi 2008 och Kulikoni 2010. CCM får större mediebevakning än andra partier i valkampanjer, även om valen 2010 uppvisar en tydligt positiv förändring med mer jämlik bevakning av de olika partierna. Denna förändring var särskilt framträdande i TBC, den nationella TV:n och radion som genomgår förändring från att tidigare ha varit statskontrollerad till att sända i allmänhetens tjänst (Public Service Broadcasting) Tanzania Media Election Coverage 2010 Monthly Monitoring Report 5, October 2010, Synovate.

²⁵ I början av 1990-talet fanns 200 organisationer, 2009 fanns 3000 lagligt registrerade civilsamhällesorganisationer i Tanzania och ett betydligt större antal nätverk och informella organisationer. Lagstiftningen som styr civila samhället är huvudsakligen från 2002 och innehåller vissa restriktioner som kan utnyttjas för att begränsa civilsamhälles organisationers verksamhet, med några få undantag (bland annat för studentorganisationen på universitetet i Dar es Salaam) så respekteras i allmänhet organisationsfrihet och mötesfrihet.

²⁶ Kvinnor har 7 av 29 ministerposter och 30 procent av platserna i parlamentet.

²⁷ Traditionella lagar används också bland vissa grupper på ett sätt som diskriminerar kvinnor, till exempel arvsrätten.

²⁸ Unicef studie om våld mot barn, 2010.

²⁹ Avseende barn i åldern 5-17 år, enligt United Republic of Tanzania. The Integrated Labour Force Survey, 2006. Den nyligen antagna Child Rights Act innebär en möjlighet att stärka barns rättigheter.

³⁰ 41% av hushåll som inkluderar en person över 60 år återfinns under den tanzaniska fattigdomsnivån jämfört med 33% i genomsnitt. Hushåll som inkluderar en äldre person är också överrepresenterade bland de allra fattigaste.

³¹ Omkring 7,8% av befolkningen har funktionshinder och deras rättigheter fick ny betoning då regeringen ratificerade konventionen om funktionshindrades rättigheter.

³² Även om de inte aktivt förföljs så innebär lagen att de hindras att uttrycka sin livsstil och förvägras rätten till fri sexualitet.

³³ World Bank policy note on Trade and Competitiveness to Propel Growth, PREM, 2007

³⁴ Mkurabita. An Overview Of The Property And Business Formalization Program, Eng L.M. Salema, United Republic of Tanzania, 2007.

³⁵ I Global Competitiveness Report 2010/11 faller Tanzania från plats 100 till 113 (av 134), i Cost of Doing Business Report 2011 faller Tanzania för tredje året i rad från 125 till 128 (av 181 länder).

³⁶ Tanzania National Panel Survey Report, Round 1, 2008-2009

³⁷ Se även avsnitt 4 a) demokrati och mänskliga rättigheter.

³⁸ Tanzania Health and Demographic Survey 2004/05

³⁹ Resterande andel är importerade fossila bränslen.

⁴⁰ Källa: Global Competitiveness Report 2009-2010.

⁴¹ Ibid.

⁴² Analysis in the Constraints in Human Resource Availability (Training, Recruitment, Deployment and Retention) Especially in Hard to Reach Areas. Mkukuta Review study. School of Public Health and Social Sciences, Muhimbili University of Health and Allied Sciences, 2010

⁴³ Ibid.

-
- ⁴⁴ EU Human Rights Fact Sheet 2010. Utrikesdepartementet: Mänskliga rättigheter i Tanzania 2010.
- ⁴⁵ CCPR -Consideration of Reports Submitted by State Parties under Article 40 of the Covenant, Concluding Observation of the Human Rights Committee: Tanzania. Human Rights Committee 96th session, July 2009.
- ⁴⁶ UNICEF studie om våld mot barn, 2010. Samt LHRC Baseline report 2010. Se även avsnitt 2.
- ⁴⁷ Tanzania Human Rights Report 2009. Legal and Human Rights Center, 2010.
- ⁴⁸ Se Freedom House Index of Press Freedom.
- ⁴⁹ Evaluation of the first phase of the SNAO/Sida institutional capacity building project with the National Audit Office of Tanzania – NAODP. 2010. The External Audit Function in Tanzania, Embassy of Sweden, Wiveca Holmgren, 2010.
- ⁵⁰ East African Bribery Index 2010.
- ⁵¹ Under de senaste tre åren har antalet jurister fördubblats samt en minskning skett från 25% till 13% av antalet fall som är utestående i två år utan rättegång. United Republic of Tanzania. Progress Report of PER CWG III: Governance and Accountability, Against the Performance Assessment Framework (PAF) for GBS Annual Review 2010.
- ⁵² EU Valobservatörsmission för valen i Tanzania 2010. Uttalande av chefsobservatör David Martin, 2 november 2010.
- ⁵³ Annual Report of LHRC's Accomplishments in 2008. Legal and Human Rights Centre 2009. Annual Report of LHRC's Accomplishments in 2009. Legal and Human Rights Centre 2010.
- ⁵⁴ Views of the People 2006. United Republic of Tanzania 2007. Local Autonomy and Cotozen Participation in Tanzania: From a Local Government Reform Perspective. Amon Chaligha 2008. REPOA Special Paper 08.26.
- ⁵⁵ Tanzanias ranking för demokratisk samhällsstyrning "Good Governance" har även förbättrats i World Bank Institute Governance Index, Mo Ibrahim Index samt Afrobarometer.
- ⁵⁶ Mkukuta II samt Budget Background And Medium Term Framework 2009/10–2011/12
- ⁵⁷ Rapid Budget Analysis, Aggregate Analysis Background Note, Public Expenditure Note, 2010
- ⁵⁸ Se avsnitt 1 för beskrivning av resultat, bl.a. deltagande i primärundervisning ökat från 59% till 95% från år 2000 till 2010.
- ⁵⁹ Ibid.
- ⁶⁰ IMF, United Republic of Tanzania: first review Under the Policy Support Instrument and request for Modification of Assessment Criteria, December 2010
- ⁶¹ Policy Forum, An Analysis of Tanzania's Budget Projections, How much Are We Losing?, Policy Brief 3/09
- ⁶² Twaweza, Tanzania's Tax Exemptions, Policy Brief TZ12/2010E
- ⁶³ Ministry of Finance and Economic Affairs, Public Expenditure Review, Annual National Policy Dialogue, Medium Term Strategy and Cross Cluster MTEF, December 2010
- ⁶⁴ IMF, Tanzania The Story of an African Transition, 2009, s. 25
- ⁶⁵ Public Financial Management Working Group Tanzania, United Republic of Tanzania 2009 Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010
- ⁶⁶ Public Financial Management Working Group Tanzania, United Republic of Tanzania 2009 Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010
- ⁶⁷ Public Financial Management Working Group Tanzania, United Republic of Tanzania 2009 Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010

⁶⁸ De som ännu inte infört elektroniskt betalningssystem är State House, PMO-RALG, Defence, TPDF och NAO

⁶⁹ Public Financial Management Working Group Tanzania, United Republic of Tanzania 2009 Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010

⁷⁰ Public Financial Management Working Group Tanzania, United Republic of Tanzania 2009 Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010

⁷¹ Public Financial Management Working Group Tanzania, United Republic of Tanzania 2009 Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010

⁷² National audit Office of Tanzania, General Report of the Controller and Auditor General, March 2010

⁷³ Public Finance Act 2001, Public Service Act 2002, Anti-Money Laundering Act 2006, Prevention and Combat of Corruption Act 2007, Public Audit Act 2008, Election Expenses Act 2010.

⁷⁴ Pilot Review of Tanzania's implementation of the UN Convention against Corruption. Undertaken by the Netherlands and the United Kingdom, 2008

⁷⁵ Key messages for closed door session on anti-corruption, 2010-12-02. Embassy of Sweden for GBS development partners

⁷⁶ Overview of 22 External Payment Arrears (EPA) cases. Embassy of Sweden, September 2010. Overview of Grand Corruption cases (other than EPA). Embassy of Sweden, September 2010.

⁷⁷ Telemeddelande: Korruptionsbekämpningen i Tanzania – långsamheten oroar. Sveriges ambassad i Dar es Salaam, juni 2010.

⁷⁸ BBC World Service Trust Governance Survey, 2010.

⁷⁹ Estimation by Engineers Registration Board according to East African Bribery Index 2010.

⁸⁰ National Governance and anti-corruption survey 2009, East African Bribery Index 2010.

⁸¹ Joint Country Evaluation of the Strategy for Swedish Development Cooperation with Tanzania 2006-2010. Itad 2010.

⁸² "Utbildningens vänner" nätverk knutet till civilsamhällesorganisationen HakiElimu har ökat från 25 000 år 2007 till 34 400 år 2010 (mål 2011: 35 000). Results Matrix for Tanzania 2008-2011.

⁸³ Inskrivning på högre utbildning 5,3% (mål för 2010: 2%), elever per lärare 1:54 (mål för 2010: 1:62), godkänd examen efter grundutbildning 69,3% (mål för 2010: 90%). Results Matrix for Tanzania 2008-2011.

⁸⁴ Joint Country Evaluation of the Strategy for Swedish Development Cooperation with Tanzania 2006-2010. Itad, 2010.

⁸⁵ Appendix 1.3. Performance monitoring of contributions to the Results Report on Development Cooperation.

⁸⁶ HakiElimu Annual Report 2009; Kessy, Mid-Term Evaluation Report of the HakiElimu 2008-2011 Strategic Programme, 2009.

⁸⁷ Joha Trust & Daima Associates Ltd, Business Plan 2010-2015. Final Report 2010.

⁸⁸ MoEVT Annual Reports 2007/2008 + 2008/2009; MoEVT Final Report of Evaluation of Swedish Support in the Education Sector in Zanzibar (2002 – 2007)

⁸⁹ Ministry of Education and Vocational Training Completion Report for ICT in Teachers Colleges, 2009; Calder, G: Are the benefits of ICT in teacher education colleges in Tanzania being realised. Master Thesis.

⁹⁰ Joint Country Evaluation of the Strategy for Swedish Development Cooperation with Tanzania 2006-2010. Itad. Nov 2010.

⁹¹ 3,5% av befolkningen på landsbygden har tillgång till elektricitet (mål för 2010: 3%). 14,5% av befolkningen har tillgång till elektricitet (Mål 2010: 20% senare reviderat till 15%) Results Matrix for Tanzania 2008-2011.

-
- ⁹² Appendix 1.3. Performance monitoring of contributions to the Results Report on Development Cooperation.
- ⁹³ Ministry of Energy and Minerals, *Institutional Support Programme Completion Report*, October 2010
- ⁹⁴ Zanzibar Electricity Corporation, Zanzibar Emergency Power and Back-up Capacity Programme, *Final Report*, August 2010. Zanzibar Electricity Corporation, Project Implementation Unit (PMU) Under Rural Electrification Project, Zanzibar Emergency Power and Back-up Capacity Programme, *Final Report*, August 2010
- ⁹⁵ TANESCO: Final Report – Makambako Substation and Network Expansion in Njombe District, Tanzania, by SWECO International.
- ⁹⁶ Rural Energy Agency (REA), *PROPOSAL DOCUMENT Financing Support For Rural Energy*
- ⁹⁷ Bertelsmann Transformation Index, Afrobarometer, World Bank Institute Governance Index, Mo Ibrahim Index.
- ⁹⁸ Support for Parliaments, Tanzania and Beyond. Inge Amundsen, Chr. Michelsen Institute, August 2010.
- ⁹⁹ 25% av regeringens budget allokeras direkt till lokala myndigheter (mål 2010: 25%); budgetavvikelse 7,9% (mål 2010: 12%); andel av MR-rekommendationer som inkluderas i ny lagstiftning 52% (mål 2010: 50%); inga MR-monitorer arresterades under det senaste året (mål 2010: noll, under 2007 samt 2008 arresterades fyra MR-monitorer/ år), Riksrevisionens kapacitet 90% (mål 2010: 100%), pressfrihet index 50 (mål 2010: 47). Results Matrix for Tanzania 2008-2011.
- ¹⁰⁰ Appendix 1.3. Performance monitoring of contributions to the Results Report on Development Cooperation.
- ¹⁰¹ Public Financial Management Performance Report on Mainland Tanzania, November 2010.
- ¹⁰² Evaluation of the Legal and Human Rights Centre 3-year Operational Plan, 2007-2009. Oct, 2009, Techtop Consult Ltd.
- ¹⁰³ Final Evaluation of LAMP 2002-2007, by PEM Consult January 2008.
- ¹⁰⁴ PMORALG, National Synthesis Report – Annual Assessment for Council Development Grants and Capacity Building Grants for FY 2010/2011 under LGDG system, May 2010. PMORALG, Annual Progress Report FY 2008/2009, Nov, 2009. Embassy of Sweden, Appraisal of LGDG system and its efficiency and relevance to the D by D, Mkukuta and empowerment at grassroots level, by eMJee consultant, Nov 2009.
- ¹⁰⁵ National Museum of Tanzania, Narrative Progress report of the House of Culture Project, 2008/2009.
- ¹⁰⁶ UNDP, Electoral Support Project, Third periodic report July-Sept 2010. Tanzania Media Election Coverage 2010 Monthly Monitoring Report #5 October, Synovate, Oct 2010.
- ¹⁰⁷ Results Matrix for Tanzania 2008-2011.
- ¹⁰⁸ Appendix 1.3. Performance monitoring of contributions to the Results Report on Development Cooperation.
- ¹⁰⁹ Sida noterar att utvärderingens siffra på 896 675 är felaktig med referens till FSDT resultatmatris oktober 2010.
- ¹¹⁰ Country Strategy Evaluation page 93-95, and CS Results Assessment 2010.
- ¹¹¹ Sida, EPOPA end-book Organic Production a way to better life? 2008. Sweden.
- ¹¹² Tanzania ökar finansiering för forskning och utveckling (FoU) från 0,3 procent till en procent av BNP 2011, vilket är sex år tidigare än planerat. <http://www.scidev.net/en/news/science-r-d-enjoys-a-windfall-in-tanzania-1.html>
- ¹¹³ Bland resultaten noteras att: 172 forskningspublikationer av internationell kvalitet har publicerats (mål 2010: 200), en nationell forskningspolicy har antagits men implementeringsplanen har ännu inte tagits fram, en nationell strategi för att finansiera forskning genom ett forskningsråd har tagits fram men ännu inte börjat implementeras, andelen kvinnliga studenter i forskningsutbildning har ökat från 26 till 29% (mål 2010: 30%). Results Matrix for Tanzania 2008-2011.
- ¹¹⁴ Lena Trojer, Evaluation report on Sida/SAREC bilateral Research Cooperation at University of Dar es Salaam. 2006.
- ¹¹⁵ Appendix 1.3. Performance monitoring of contributions to the Results Report on Development Cooperation.

¹¹⁶ Hiv-prevalensen har minskat från 7% bland vuxna i åldern 15 - 49 under 2004-05 till 6% under 2007-08. Tanzania Hälsa och malaria Indikator Survey (THMIS) 2007-2008

¹¹⁷ Annual report SPW, 2009 and SPW midterm Review report, 15th Nov 2009 to 8th March 2010

¹¹⁸ Appendix 1.3. Performance monitoring of contributions to the Results Report on Development Cooperation.

¹¹⁹ National Aids Control Programme Surveillance Report, 2009.

¹²⁰ Tanzania Health and Malaria Indicator Survey 2008.

¹²¹ SPW Restless Development Tanzania Partnership with Sida – Youth led Development in Tanzania Annual report, Oct 2009-Sept 2010.

¹²² I dialogen om budgetstödet ges även stöd till civila samhällets roll för att främja demokrati, liksom till viss del till privatsektorutveckling.

¹²³ Detta inkluderar inte budgetstöd; Sverige liksom flera andra bilateraler stödjer utbildningssektorn genom budgetstöd.

¹²⁴ Support for Parliaments Tanzania and Beyond. Inge Amundsen, CMI Report 2010:8.

¹²⁵ Norge var sjunde största givare med 3.4% av biståndet och Danmark tionde största med 2.5%.

¹²⁶ Joint Country Evaluation of the Strategy for Swedish Development Cooperation with Tanzania 2006-2010. ITAD 2010.

¹²⁷ Joint Country Evaluation of the Strategy for Swedish Development Cooperation with Tanzania 2006-2010. Itad 2010.

¹²⁸ Joint Country Evaluation of the Strategy for Swedish Development Cooperation with Tanzania 2006-2010. Itad Ltd, Nov, 2010.

¹²⁹ Telemeddelande: Tanzania – Dialogue and Influence, April 2010. Även

¹³⁰ Sveriges roll i dialogen beskrivs i avsnitt 4 om resultat och i avsnitt 6 om komparativa fördelar.

¹³¹ Öhlund-Wingqvist, "Tanzania Environmental and Climate Change Policy Brief", 27 October 2010, Environmental Economics Unit (EEU), Department of Economics, University of Gothenburg